

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Recentní relikty světového a afrického otroctví na příkladu Mauritánie

Diplomová práce

Autor: Bc. Lucie Rief

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Politologie- africká studia

Vedoucí práce: Doc. Jan Klíma

Hradec Králové, 2016

Zadání diplomové práce

Autor: Lucie Rief

Studium: F14NK0009

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - africká studia

Název diplomové práce: **Recentní relikty světového a afrického otroctví na příkladu Mauritánie**

Název diplomové práce AJ: Recent relics of the world and African slavery on the example of Mauritania

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Primárním tématem diplomové práce je otroctví v Africe, a to zejména v Mauritánii. V úvodní části budou zmíněny a stručně rozebrány mezinárodní dokumenty, jež se otroctvím zabývají - konkrétně Všeobecná deklarace lidských práv a Úmluva o otroctví Společnosti národů. V další části práce bude rozebrána typologie otroctví a otrokářství se specifickými formami v Africe. Dále se práce bude věnovat konkrétně situaci v Mauritánii a bude zde popsán současný stav země ve vztahu k otroctví včetně komparace s podobnými africkými státy v podobném čase. Cílem práce bude specifikovat příčiny problému otroctví v Mauritánii, včetně aktivity a pasivity mezinárodních organizací a NGO's. V práci budou nastíněny konkrétní návrhy řešení celé situace, to, co selhává, i to, co naopak situaci více či méně úspěšně řeší. Práce bude podložena konkrétními údaji a fakty, argumenty a stanovisky k dané problematice.

Klíma, Jan. 2012. Dějiny Afriky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny Křížová, Markéta.
2013. Otroctví v novém světě od 15. do 19. století. Praha: Nakladatelství Lidové noviny Rampoldi, Mileda.
2014. Islam gegen Sklaverei, Die Geschichte der Sklaverei und des Kampfes gegen die Sklaverei in Mauretaniën. Berlin: Publishing House: epubli GmbH Williams, Eric. 1994 (new). Capitalism and Slavery. Richmond: The University of North Carolina Press Bales, Kevin. 2000. Disposable people. London: University of California Press Pazzanita G., Anthony. 2008. Historical Dictionary of Mauritania. Plymouth: The Scarecrow Press, Inc. Mercer, John. 1982. Die Haratin. Mauritanien Sklaven. Lanham: Gesellschaft für bedrohte Völker

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Klíma

Datum zadání závěrečné práce: 17.9.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne .....

.....

podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, panu docentovi Janu Klímovi, za jeho odborné rady a věcné připomínky. Zvláště oceňuji jeho vstřícnost po celou dobu zpracování této diplomové práce. Děkuji také své rodině za podporu a trpělivost.

Anotace

Rief Lucie. *Recentní relikty světového a afrického otroctví na příkladu Mauritánie*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, 89 stran. Diplomová práce.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. V první části diplomové práce jsou analyzovány hlavní mezinárodně uznávané listiny jako je Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 a Úmluva o otroctví z roku 1926, které řeší otázky otroctví a lidských práv. Tato část práce se také zabývá ukotvením pojmu otroctví a formami otroctví, jež se v současném světě vyskytují. Zmíněna je historie otroctví v Africe a popsána jeho typologie v současnosti. Souhrnné tabulky zobrazují přehled forem současného otroctví v Africe a počty otroků afrických zemí procentuálním poměrem vztaženým k počtu obyvatel těchto zemí. Poslední kapitola první části diplomové práce analyzuje mezinárodní nevládní organizace, které ve světě bojují proti otroctví a je zde popsána jejich agenda i výsledky jejich práce.

Druhá část diplomové práce je věnována analýze problémů a faktorů důležitých k objasnění problému otroctví v Mauritánii a odpovědi na základní otázku této práce „co je příčinou přetrvávajícího otroctví v Mauritánii?“ Mauritánie je podrobena rozboru z pohledu politického, geografického, sociálního a ekonomicko-hospodářského. Důležitou část představuje analýza mauritánského etnika z hlediska jeho historického vývoje po současnost. Je zde rozebrán současný stav otroctví v Mauritánii a činnost organizací bojujících proti otroctví, a to jak místních organizací, jakými jsou SOS Esclaves a IRA, ale také mezinárodní organizace Anti-Slavery International. Poslední část diplomové práce porovnává otroctví v Mauritánii s geograficky blízkými africkými státy, které mají podobné přírodní podmínky - Niger, Mali a Burkina Faso. V druhé části poslední kapitoly je nastíněn předpoklad možného budoucího vývoje otroctví v Mauritánii. Cílem diplomové práce je zjistit příčiny setrvávajícího otroctví v archaické podobě v Mauritánii.

Klíčová slova: Mauritánie, otroctví, boj proti otroctví, mezinárodní organizace, Anti-Slavery International, Afrika, islám.

Annotation

Rief Lucie. *Recent relics of the world and African slavery on the example of Mauritania*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 89 pp. Master Thesis.

The diploma thesis is divided into two parts. In the first part of the thesis are analyzed major internationally recognized instruments such as The Universal Declaration of Human Rights, 1948 and the Slavery Convention of 1926, which deals with issues of slavery and human rights. This part also embodies the term slavery and forms of slavery in contemporary world. Mentioned is the history of slavery in Africa and described its typology in the present day. The summary tables show an overview of contemporary forms of slavery in Africa and the number of slaves in African countries in percentage ratio related to population of these countries. The last chapter of the first part of the thesis analyzes the international non-governmental organizations that are fighting against the slavery and it describes their agenda and outcomes of their work.

The second part is devoted to problem analysis and factors which are important for the clarification of the slavery issue in Mauritania and the answer to the fundamental question of this work: "what is the cause of persistent slavery in Mauritania?" Mauritania is analyzed from political, geographic, social and economic perspective. Significant part represents the analysis of Mauritanian ethnic group and its historical development to the present. It examines the current status of slavery in Mauritania and organizations 'activities fighting against slavery, not only the local ones such as SOS Esclaves and the IRA, but also an international organization Anti-Slavery International. The last part of the thesis compares slavery in Mauritania with geographically close African states that have similar natural resources - Niger, Mali and Burkina Faso. In the second part of the final chapter is outlined assumption of possible future slavery development in

Mauritania. The thesis aims to determine the causes of persistent slavery in archaic form in Mauritania.

Keywords: Mauritania, slavery, the fight against slavery, an international organization, Anti-Slavery International, Africa, Islam.

Obsah

Seznam použitých zkratk, značek a termínů	1
Úvod	2
1. Otroctví a lidskoprávní závazky	7
1.1. Pojem otroctví a jeho formy	7
1.2. Všeobecná deklarace lidských práv a odborná polemika o její aplikaci ...	10
1.3. Úmluva o otroctví, její obsah a vynutitelnost	16
1.4. Současné pohledy na otroctví	18
2. Otroctví v historické perspektivě	23
2.1. Historie otroctví v Africe	23
2.2. Typologie otroctví v Africe v současné době	26
2.3. Mezinárodní organizace a NGO, které bojují proti otroctví, jejich agenda a výsledky	30
3. Mauritánie - obecná východiska	37
3.1. Mauritánie: geografie, historie, etnická a rasová skladba, současná situace	37
3.2. Mauritánie jako muslimský stát	39
3.3. Politický systém v Mauritánii a jeho vztah k otroctví	41
4. Problematika otroctví v Mauritánii	48
4.1. Mauritánie a otroctví v současné době – typy, fakta	48
4.1.1. Příčiny udržování otroctví: tradiční způsob života v Mauritánii	53
4.1.2. Příčiny udržování otroctví: vzdělávací systém, každodenní vlivy islámu a způsob života	55
4.2. Boj proti otroctví v Mauritánii včetně vlivu mezinárodních organizací ...	56
5. Komparace a predikce	59
5.1. Porovnání otroctví v muslimských státech v Africe s otroctvím v Mauritánii	59
5.1. Předpokládaný vývoj mauritánské, resp. africké tradiční společnosti a odstraňování reliktní otroctví	69
Závěr	73
Prameny a literatura	79

Seznam použitých zkratek, značek a termínů

CNN.....Cable News Network

ČTK.....Česká tisková kancelář

HRC.....Human Rights Council

ILO.....International Labour Organization

IRA.....Initiative for the Resurgence of the Abolitionist
Movement

ISIL.....Islámský stát v Iráku a Levantě

NGO.....Non-governmental organization

OSN.....Organizace spojených národů

UNHRC.....United Nations Human Rights Council

UNICEF.....Children's Rights&Emergency Relief Organization

USA.....United States of America

WFF.....Walk Free Foundation

Úvod

Otroctví v různých obdobích a různých podobách provází lidskou společnost velmi dlouho. Nevýrazné patriarchální otroctví raných států přerostlo v antické otroctví, kdy vlastníka člověka a jeho otroka sice neodlišovala rasa, zato se otrok stával pouhým „mluvícím inventářem“ bez drtivé většiny lidských práv a bez jakýchkoli práv společenských nebo politických. Novodobé otroctví rozvinuli právě dědici antické civilizace, evropští podnikatelé v 15.–17. století. Tehdy bylo mnoho Afričanů převáženo loděmi za krutých podmínek do Ameriky, kde pracovali převážně na rozlehlých plantážích cukrové třtiny, tabáku a kávovníku, v dolech a vykonávali náročné fyzické práce všeho druhu bez jakékoli odměny.

Práce otroků významně zvyšovala zisky jejich majitelů. Otroci opět chápaní jako pouhé vlastnictví svých majitelů prožili tzv. sociální smrt, neměli žádná práva, pouze povinnosti vynucované násilím a tresty. Teprve první průmyslová revoluce, která potřebovala spíše svobodného námezdního dělníka než zcela nekvalifikovaného a nevzdělaného otroka, změnila pohled na pracovní sílu a vyvolala počátkem 19. století, zejména v Anglii, tlak na rušení obchodu s otroky a nakonec i otroctví jako instituce.

Stejně jako Evropané obchodovali s otroky i Arabové a severoafričtí muslimové. Korán otroctví nevyklučuje a nízký stupeň ekonomiky a vzdělanosti přispívá k udržování archaických společenských vztahů v islámském světě, kde jsou z euroamerického pohledu notoricky ignorována práva žen i sociální práva. Právě v rozvojovém, často muslimském světě se i dnes v různých zemích s otroctvím setkáme, a to dokonce i ve státech, které se připojily k Úmluvě o otroctví a následně dokonce i uzákonily otroctví jako trestný čin. Příkladem takového státu je v Africe islámská prezidentská republika Mauritánie, stát velký svojí rozlohou 1 030 700 km² (Klíma 2012: 35) ale pouze s 4 068 000 obyvateli (Global Slavery Index 2016: 26). Z tohoto počtu obyvatel, jak se uvádí, je asi 800 000 otroků (ČTK 2012), což je téměř jedna čtvrtina obyvatel. Otroctví se zde rovněž dědí z rodičů na děti. Pokud se dítě narodí otrokům, stává se automaticky rovněž majetkem vlastníka. Archaická společenská

struktura a lpění na překonaných tradicích způsobuje paradox, že lidé žijící v otroctví na tom sami mnohdy nechtějí nic měnit. V ojedinělých případech trestního stíhání pána-otrokáře se jej všemožně zastávají se snahou ho ochránit před postihem.

V islámské republice Mauritánie bylo otroctví zakázáno v roce 1981 a v roce 2007 se v této zemi stalo dokonce trestným činem. I přes lidskoprávní závazky Mauritánie a formálně bezchybné zákonodárství je zde otroctví stále rozšířené. Tento africký muslimský stát se tak stává paradigmatem paralelního společenského a politického uspořádání, které formálně respektuje světové trendy, ale ve skutečnosti jedná proti nim. Vzniká tak situace, která se ze sociální oblasti přenáší do politického tématu zastoupení určitých sociálních segmentů v rozhodování. Jelikož se v Mauritánii kombinuje sociální disproporce s etnicko-rasovou dualitou, zaslouží si problém otroctví i podrobnější politologické zkoumání.

Diplomová práce vychází z hypotézy, že tradiční islámská společnost v méně rozvinutých a méně exponovaných afrických státech brzdí plnou likvidaci otroctví a jeho reliktnů bez ohledu na formálně demokratický systém státu. Práce se proto věnuje sociálním a politickým konotacím a projevům otroctví v Mauritánii.

Cílem diplomové práce je empiricko-analytický výzkum problematiky otroctví na případové studii Mauritánie. Předmětem výzkumu bude období od zákazu otroctví v Mauritánii 1981 po současnost. Cílem výzkumu je pochopení podstaty tohoto jevu a zodpovězení otázky: Jaké jsou hlavní příčiny tolik rozšířeného otroctví v archaické podobě v Mauritánii? Proč se nedaří tento jev v Mauritánii odstranit, je to způsobeno tradiční islámskou společností či malým zájmem hlavních politických stran v Mauritánii o tuto otázku, či to lze přičítat nedostatečnému zájmu a malé aktivitě mezinárodních organizací v této zemi, které se zabývají lidskými právy? Kvůli hlubšímu porozumění přetrvávajícímu otroctví v Mauritánii jsou v této práci zkoumány a analyzovány proměnné, které jsou důležité z hlediska této studie. Těmi proměnnými jsou: politický systém, vliv islámu a tradic společnosti, vzdělávací systém, způsob života obyvatelstva, vztahy mezi etnickými skupinami společnosti, přírodní podmínky a nerostné

bohatství a boj mezinárodních a místních nevládních organizací s otroctvím. Jednopřípadová studie se jeví jako vhodná metoda ke zpracování tohoto výzkumu, jelikož otroctví v Mauritánii má velmi specifickou podobu. V diplomové práci bude kromě analytického zpracování případové studie Mauritánie použit komparativní prvek při rozboru stavu dalších afrických států, které jsou geograficky blízké Mauritánii a sice Niger, Mali a Burkina Faso.

Jedním z důvodů, který autorku vedl k výběru tématu této diplomové práce je neúplný pohled současné odborné literatury na otroctví v Mauritánii. Převládají informace o současném stavu otroctví, chybí však analytický pohled na možné příčiny trvajících otroctví v této zemi. Informace o současném stavu otroctví v Mauritánii jsou dostupné zejména ve zprávách zpracovaných mezinárodními organizacemi, či vyplývají z rozhovorů bývalých mauritánských otroků, kterým se podařilo z otroctví vymanit.

Autorka získala relevantní údaje pro svůj výzkum z větší části ze zpráv mezinárodních organizací zabývajících se lidskými právy, jako je například Mezinárodní organizace práce (ILO) či Anti-Slavery International, ale také díky rozhovorům s bývalými i současnými otroky v Mauritánii, které byly vytvořeny například stanicí CNN či sepsány v knize *Die Haratin Mauritaniens Sklaven* od Johna Mercera. Cenné informace o stavu mauritánských otroků jsou také čerpány z konference, které se zúčastnili představitelé mezinárodní organizace Anti-Slavery International, mauritánské organizace bojující proti otroctví SOS Esclaves spolu s velvyslancem Mauritánie v USA Ibrahim Dio, která se uskutečnila v roce 2013. Odborná publikace jako je kniha Markéty Křížové *Otroctví v Novém světě*, Jana Klímy *Dějiny Afriky*, Saido Kane *Islam gegen Sklaverei* přeloženo do německého jazyka Milenou Rampoli či kniha *Kmeny a Klany v arabském Maghribu* od Eduarda Gombára byla použita především při zpracování otroctví v historické perspektivě a při zpracování etnické a rasové skladby mauritánské populace.

Teoretická část práce se zaměřuje na zásadní dokumenty lidskoprávních závazků obsažených v Úmluvě o otroctví přijaté Společností

národů již v roce 1926 v Ženevě a ve Všeobecné deklaraci lidských práv přijaté Valným shromážděním OSN v roce 1948. Dále bere v úvahu působení významných nevládních organizací (NGO) ve smyslu jejich tlaku na dodržování lidských práv ve světě a jejich působení konkrétně v Mauritánii. Zkoumá rovněž okolnosti aplikace a politického využívání či zneužívání lidských práv v konkrétních mauritánských přírodních, politických, ekonomických a sociálních podmínkách, které přispívají k tomu, že se otroctví v této zemi nedaří vymýtit.

Vzhledem k proměnám pohledů na otroctví práce stručně zmiňuje historický vývoj otroctví až po současnost počínaje výrokem řeckého myslitele Aristotela, který otroctví pokládal za přirozenost. Otroctví jako politicko-ekonomický jev prolínající se do politické praxe má mnoho podob, diplomová práce podá proto jeho typologii, aby bylo možno lépe pochopit mauritánská specifika.

V druhé části diplomové práce jsou analyzovány proměnné tak, aby co nejkompaktněji poskytly obraz nutný k pochopení problémů spojených s otroctvím v Mauritánii. Věnuje se dispozicím a kapacitám přírodním podmínkám pro zemědělskou produkci a obživu obyvatel, nerostnému bohatství včetně jeho těžby a zpracování, politicko-ekonomickému systému, vzdělávacímu systému a vlivu náboženství na život obyvatel. Provádí analýzu systému politických stran, úrovně řízení státu a vlivu náboženství na politiku státu s uvážením intenzivního působení ortodoxního islámu a tradičních muslimských autorit na konzervování archaických společenských struktur i jejich případného vlivu na otroctví v této zemi. Text porovnává mauritánské společensko-politické poměry s dalšími státy Afriky s obdobnými přírodními podmínkami. Výsledkem jsou seřazené číselné údaje, tabulky a komentář. Závěrečná část shrnuje specifické příčiny a projevy otroctví v Mauritánii a jeho vliv na politické myšlení a politicko-společenský systém.

Poslední část diplomové práce předkládá možné návrhy na omezení, respektive odstranění otroctví v Mauritánii a benefity, které by to přineslo politické situaci v zemi. Zvažuje možnosti, jak donutit stát dodržovat Úmluvy o otroctví přijaté 26. září 1926 v Ženevě Společností národů

a Všeobecnou deklaraci lidských práv přijatou 10. prosince 1948 Valným shromážděním OSN. Navrhuje způsoby, jak zesílit tlak světové veřejnosti prostřednictvím NGO a umožnit těmto organizacím omezovat porušování přijatých norem přímo v místě.

Téma práce se jeví zvláště aktuální v současnosti, kdy se otroctví začíná znovu objevovat v oblastech rozpadajících se států, kde bylo zdánlivě vykořeněno. Vzniká tak globální politický problém dichotomie kupříkladu Islámského státu (Chalífátu, ISIL) na území Sýrie a Iráku a euroamerické společnosti, který plodí současné války a migrace. Specifické formy otroctví jako zneužívání žen a jejich kruté sexuální otroctví vytvářejí výzvu ke zkoumání všech forem ponížení, vyřazení a zotročení určitých segmentů společnosti. Je tedy třeba jak obecně, tak na případových studiích, zde na příkladu Mauritánie, analyzovat podmínky, za kterých k otroctví dochází, co umožňuje jeho udržování, a hledat možnosti, jak tento jev výrazně potlačit, případně zcela vyloučit.

1. Otroctví a lidskoprávní závazky

V první kapitole je objasněn a ukotven pojem otroctví. Dále se celá tato kapitola zabývá lidskoprávními závazky z pohledu jejich vzniku a vývoje. Kapitola se věnuje problémům aplikovatelnosti lidskoprávních závazků na pozadí základních lidských potřeb tak, jak je definoval ve své psychologické konstrukci Abraham Maslow. Nedílnou součástí této kapitoly je výčet a popis forem otroctví v současnosti rozšířených ve světě. Závěr kapitoly tvoří tabulka obsahující přehled počtu obětí otroctví ve světě včetně nejrozšířenějších forem otroctví v daných regionech.

1.1. Pojem otroctví a jeho formy

Otroctví provází lidskou společnost od nepaměti. V některých etapách vývoje či v některých regionech nabylo mimořádné důležitosti jako způsob rozvoje komunit příkře sociálně rozdělených. Otročský stav byl vždy nejnižším a deklasování otroka tvořilo kontrast ke svobodě a prosperitě nejvyšších společenských tříd, skupin či kast. V moderní době otroctví zcela nevyvymizelo, mění se jeho formy i projevy, ale podstata vyloučení či poroby určité části společnosti trvá.

Obecně pojem otroctví označuje „*nesvobodu, úplnou závislost, porobu, útlak, útisk.*“ (Academia 1978: 318)

Otroctví je pak definováno jako: „*disponování lidmi jako věcným majetkem za účelem vykořisťování jejich pracovní síly.*“ (Encyklopedie UNIVERSUM 2002: 399)

Otroctví definuje Úmluva o otroctví z roku 1926: „*Otroctví jest stav nebo poměr osoby, nad níž se vykonávají některé nebo všechny složky práva vlastnického.*“ (Český helsinský výbor 2013)

Na Úmluvu o otroctví navazuje Úmluva o nucené nebo povinné práci z roku 1930, která v čl. 2 „*jako nucenou nebo povinnou práci označuje každou práci nebo službu, která se na kterékoli osobě vymáhá pod*

pohrůžkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně.“ (Asociace pro mezinárodní otázky 2013)

Anti-Slavery International jako nejstarší organizace bojující proti otroctví definuje otroka jako toho, kdo je nucen pod tlakem nebo v důsledku vydírání vykonávat práci, která omezuje jeho svobodu (*Anti-Slavery Organisation* 2016a).

Protože se vyvíjí společenský systém a s ním i způsoby zotročování lidí, existují i nové definice otroctví týkající se rovněž obchodování s lidmi nebo dětského otroctví či dětské práce.

První projevy otroctví se pravděpodobně objevily již koncem rodové neboli prvobytně pospolné společnosti, a to v době, kdy s růstem počtu lidí se rod začínal dělit na rodiny, vznikaly majetkové přebytky, které se dědily, a kdy se s růstem a nerovnou distribucí soukromého vlastnictví vznikala a vzrůstala i sociální nerovnost. Z rozpadající se rovnostářské prvobytně pospolné společnosti vznikala v různých místech, v odlišných přírodních podmínkách a v nestejných dobách, ale vždy na podobném stupni vývoje, otrokářská společnost. Určitá skupina lidí v ní využívala fyzické práce jiných lidí ke zvětšování svého majetku, moci a prestiže.

Dějiny vývoje lidské společnosti také provázely a dosud provázejí války, tj. především boje o území, majetek a přírodní zdroje. Potvrzením válečného vítězství bylo zajetí lidí, které bylo možné produktivně využít jako otroky. Na výkonech těchto otroků byl z velké míry postaven rozvoj vyspělých kultur antického Řecka a Říma. Otroek byl pouhým mluvícím nástrojem, byl zbaven všech práv společenských, ekonomických a politických. Postavení otroků v Římské říši výstižně popisuje ve své knize *Dějiny psané Římem* Vojtěch Zamarovský, když uvádí pasáž z práce *O zemědělství římského politika a spisovatele Marcuse Terentiuse Varra* (116–27 př. n. l.): „*věci, kterými se obdělávají pole se rozdělují na tři druhy: nástroje mluvící, vydávající zvuky a němé. K mluvícím patří otroci, k vydávajícím hlasy dobytek, k němým povozy.*“ (*Dějiny psané Římem* 1967: 110–111)

V otroctví se ocitá člověk, kterému jsou odepřena všechna lidská práva a je s ním zacházeno jako s bezprávní věcí. Často pracuje v nelidských podmínkách, není za svou práci zaplacen a jeho hypotetickou odměnou je jen nejnütnější strava a přístřeší. Otrok nemá právo na odpočinek, nemá možnost volně se pohybovat, ani se vymanit z otroctví. Otroctví nevymizelo zcela ani ve feudální Evropě, ale od 15. století se nově rozšířilo v důsledku evropské expanze do zámoří. Představa o evropské křesťanské a civilizační nadřazenosti posloužila ke zdůvodnění „méněcennosti“ původních obyvatel jiných kontinentů, kteří pak jako otroci byli předmětem obchodu a nesvobodnou pracovní silou na plantážích či v dolech vlastněných Evropany. Na počátku novověku praktikovala otrokářství většina evropských i asijských států, otroci se stali hlavními hybateli prvotní akumulace kapitálu jakožto bytosti disponující fyzickou silou, které lze výhodně využívat. Proto jejich majitelé, kteří si otroky legálně koupili na trhu, maximalizovali jejich pracovní využití, libovolně je trestali, týrali, mučili, dokonce i zabíjeli. Historie otroctví v Africe bude podrobněji popsána v kapitole 2.1.

Jaké jsou příčiny otroctví dnes?

Otroci jsou především levnou pracovní silou, jejich majitelé tak získávají na pracovním trhu velkou výhodu v podobě podstatně nižších nákladů na práci než u svobodných pracovníků. V tomto smyslu je možné za otrockou práci považovat i zaměstnávání ilegálních pracovníků, za které nepoctiví podnikatelé neplatí příslušné daně. Navíc ilegální pracovníci, často občané cizích chudých států, neznají nebo jen velmi málo znají místní jazyk a obvykle disponují nízkou úrovní právního vědomí. Lidé v takové situaci se jen těžko mohou dovolávat svých práv, a proto jsou všemožně zneužíváni. Jsou častěji využíváni na zvlášt' fyzicky náročné nebo nebezpečné práce, sami ochotně pracují za nedostačných bezpečnostních podmínek. Protože ve vyspělých státech platí přísná pravidla pro bezpečné, hygienické a ekologické provozování průmyslové a zejména chemické výroby, uchylují se podnikatelé kvůli nižším nákladům ke stěhování výroby

do zemí, kde taková omezení neplatí a kde je navíc velice nízká cena lidské práce. Často se jedná o rozvojové země.¹

Mezi další příčiny přetrvávání otroctví a otrocké práce patří také chudoba, nedostatečné vzdělání, nízké bezpečnostní, hygienické a ekologické standardy některých států pro výstavbu výrobních zařízení, špatná vymahatelnost práva apod.

1.2. Všeobecná deklarace lidských práv a odborná polemika o její aplikaci

Již ve středověku se začaly objevovat první pokusy o alespoň základní úpravu vztahů mezi panovníkem a poddanými a vymezení práv ovládaných. Magna charta libertatum (Velká listina a svobod) přijatá v Anglii roku 1215 (Krejčí 2013:163) omezovala některé pravomoci panovníka ve vztahu k podřízeným. Za nejdůležitější z práv se považuje právo odvolání proti nezákonnému věznění. Pozdější výklad tohoto dokumentu ovlivnil vývoj práva a mnoho ústavních dokumentů, dokonce i Ústavu Spojených států amerických. Jak se společnost rozvíjela, vyvstávaly nové požadavky na právní úpravy vztahů v ní, včetně úpravy základních lidských práv.

Ve druhé polovině 18. století vznikly dva významné dokumenty týkající se lidských práv, a to Deklarace nezávislosti USA z roku 1776 a Deklarace práv člověka a občana vydaná na počátku Velké revoluce v srpnu roku 1789 ve Francii (Tamtéž:163).

Po druhé světové válce, v prosinci 1948, byla na půdě OSN publikována Všeobecná deklarace lidských práv. Přijalo ji celkem 48 států, pouze 8 států se zdrželo hlasování (Tamtéž: 27).

---

¹ Takové výroby mohou představovat pro tyto země i značné nebezpečí. Příkladem je např. americká firma Union Carbide, která postavila továrnu na výrobu pesticidů ve velkém indickém městě Bhópál. V důsledku investičních úspor a úsporných bezpečnostních opatřeních došlo v roce 1984 v této továrně k největší průmyslové havárii v historii, při níž zemřelo bezprostředně po havárii 8 000 lidí a následně dalších 15 000. Celkově bylo havárií zasaženo přes půl milionu lidí. Celkovou odpovědnost za katastrofu firma Union Carbide nepřevzala a odškodnění obětem, které katastrofu přežili, nepokrylo ani jejich náklady za lékařskou péči (Šuta 2003).

„Ačkoliv je deklarace nezávazným právním dokumentem, dovozuje se její závaznost jako závaznost právního obyčeje. Zásady, které jsou v této deklaraci upravené, jsou natolik elementární, že jsou považovány za právní obyčej, kterým se řídí nejen členské státy OSN.“ (Kokešová 2014: 17)

Zřejmým podnětem vzniku a vcelku bezkonfliktního přijetí Všeobecné deklarace lidských práv se staly dojmy z utrpení lidstva ve druhé světové válce. Na tuto deklaraci později navazovaly další dohody a úmluvy, které byly vytvářeny v průběhu let, jako například Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace či neméně důležitá Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984 (Krejčí 2013:163).

Po přijetí Všeobecné deklarace lidských práv se začaly ve světě objevovat pokusy i o regionální aktivity v souvislosti s deklarací. V Evropě byl např. v Londýně roku 1949 přijat Statut Rady Evropy a byla ustanovena organizace Rada Evropy. Jejím původním záměrem bylo sjednocení nekomunistických států Evropy a usmíření Německa a Francie. Tento záměr se nezdařil a tento úkol časem převzala Evropská společenství. Již ustavená Rada Evropy se zaměřila na problematiku lidských práv a svobod. Již 4. listopadu 1950 byla v rámci Rady Evropy podepsána Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, zkráceně Evropská úmluva o lidských právech, jako základní dokument mezinárodněprávní ochrany lidských práv v Evropě. Československo se roku 1992 k této Úmluvě připojilo. Úmluva mimo jiné vyjmenovává tento katalog práv:

- Povinnost respektovat lidská práva
- Právo na život
- Zákaz mučení
- Zákaz otroctví a nucených prací
- Právo na svobodu a osobní bezpečnost

- Právo na spravedlivé řízení
- Uložení trestu jen na základě zákona
- Právo na respektování soukromého a rodinného života
- Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání
- Svoboda projevu
- Svoboda shromažďování a sdružování
- Právo uzavřít manželství
- Právo na účinný právní prostředek nápravy
- Zákaz diskriminace (Evropský soud pro lidská práva 2010).

Americký psycholog Abraham Maslow představil v roce 1943 svoji teorii hierarchie potřeb člověka, všeobecně známou pod pojmem Maslowova pyramida potřeb. Podle jeho teorie má člověk pět základních potřeb, které uspořádal v pyramidě do pěti vrstev. Na základnu pyramidy umístil pro člověka nejdůležitější potřeby, to jsou základní tělesné a fyziologické potřeby (jídlo, pití, spánek ...). Teprve po naplnění těchto potřeb se člověk snaží naplnit další úroveň potřeb a těmi je potřeba bezpečí a jistoty. Po saturaci i těchto potřeb se posouvá do třetí vrstvy svých potřeb, tj. potřeby lásky, přijetí a spolupatříčnosti, další vrstva představuje potřeby úcty a uznání a na samém vrcholu potřeb je potřeba seberealizace. Vyjdeme-li z této obecně uznávané psychologické konstrukce, pak výše uvedené právní dokumenty, které se snaží ochránit lidská práva a čest člověka, jsou důležité, ale neřeší základní vrstvu potřeb, tj. základní tělesné a fyziologické potřeby člověka. Z toho vyplývá, že důležitou podmínkou možnosti realizace lidskoprávních dokumentů je v první řadě odstranění chudoby ve světě.

Všeobecná deklarace lidských práv přispěla ke zlepšení života lidí kupříkladu v bývalých komunistických státech. V duchu Maslowovy pyramidy tu lidé byli saturováni na úrovni první i druhé vrstvy a toužili po vyšších úrovních vrstev svých potřeb. V ČR např. ke společenskému

pohybu významně přispěla Charta 77, která poukazovala na neplnění některých ustanovení mezinárodních smluv. Přitom se Charta 77 odvolávala na podpis vlády bývalého Československa pod Helsinskou deklaraci, která zavazuje smluvní státy k respektování a dodržování Všeobecné deklarace lidských práv (Veselý 2001:1), jejímž motem je „*Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv*“ (OSN 2015a: 1).

Deklarace celkem obsahuje 30 článků, některé z nich jsou důležité v kontextu této diplomové práce.

Článek 2: *(1) Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení. (2) Žádný rozdíl nebude dále činěn z důvodu politického, právního nebo mezinárodního postavení země nebo území, k nimž určitá osoba přísluší, ať jde o zemi nebo území nezávislé nebo pod poručenstvím, nesamosprávné nebo podrobené jakémukoli jinému omezení suverenity.* (Tamtéž: 1)

Tento článek byl doplněn v roce 1973 Mezinárodní úmluvou o potlačování a trestání apartheidu, který vešel v platnost v roce 1976. Všeobecná deklarace lidských práv nemá právní charakter a není závazná. Ovšem Mezinárodní úmluvy, které doplnily Všeobecnou deklaraci lidských práv již právní charakter mají a jsou závazné pro smluvní státy této úmluvy (OSN 2015b). Organizace spojených národů svým tlakem na odstranění apartheidu v Jihoafrické republice dosáhla jeho zrušení. Stalo se tak v roce 1994, rasová diskriminace však stále přetrvává v mnoha jiných státech. V souvislosti s tímto článkem se však mohou objevit případy, kdy např. zaměstnavatel, který má na určitou pracovní pozici dva vhodné kandidáty, z nichž jeden je černé pleti, dá tomuto přednost z obavy, aby nebyl nařčen z diskriminace.

Článek 4: *Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.* (OSN 2015a: 2)

Možnost naplnění tohoto ustanovení předpokládá odstranění chudoby, pracovní příležitosti a alespoň přiměřený výdělek, který člověku umožní uspokojit minimálně základní lidské potřeby viz Maslowova pyramida.

Článek 16:*(1) Muži a ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodů příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva. (2) Sňatky mohou být uzavřeny jen se svobodným a plným souhlasem nastávajících manželů. (3) Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu. (Tamtéž: 3)*

Článek je v rozporu se zákonem šaría, který řídí právo v muslimských zemích. Tento rozpor se snažily muslimské země řešit na konferenci v Káhiře v roce 1990 (Krejčí 2013: 43). Muslimské státy zde přijaly tzv. Káhírskou deklaraci lidských práv v islámu. Káhírská deklarace neodstranila a ani nemohla odstranit závažné rozpory ve vztahu ke Všeobecné deklaraci lidských práv.

Článek 18:*Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevat své náboženství nebo víru, sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů. (Tamtéž: 3)*

Článek je opět v rozporu s muslimským právem šaría, které všechny nemuslimy považuje za bezvěrce.

Článek 22:*Každý člověk má jako člen společnosti právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla národním úsilím i mezinárodní součinností a v souladu s organizací a s prostředky příslušného státu zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva, nezbytná k jeho důstojnosti a k svobodnému rozvoji jeho osobnosti. (Tamtéž: 4)*

V zemích, kde je hlad, válka a chudoba, není možné tento článek aplikovat (viz Maslowova pyramida potřeb).

Článek 24: *Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou. (Tamtéž: 4)*

Článek 24 je velmi těžko aplikovatelný i ve vyspělých zemích, které samy zdůrazňují potřebu dodržování lidských práv. Někteří lidé sami toto ustanovení kritizují. Typické pro workholiky, umělce, vědce, sportovce apod.

Článek 29:*(1) Každý má povinnosti vůči společnosti, v níž jediné může volně a plně rozvinout svou osobnost. (2) Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachovávání práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti. (3) Výkon těchto práv a svobod nesmí být v žádném případě v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů. (Tamtéž: 5)*

Tento článek je velmi důležitý vzhledem k uvědomění si toho, že lidé mají práva, ale zároveň s právy jim vyplývají také povinnosti.

Na výše uvedených člancích Všeobecné deklarace lidských práv lze vidět, že jejich aplikace není zcela bezproblémová ani v západní společnosti, natož ve společnosti, která je velmi tradiční a řídí se islámským právem šaría.

„Lidská práva jsou podle relativistů konstruktem západní liberální tradice, která je zaměřena na individualismus. Přenést tuto tradici do kultury, která společenství staví výše než jednotlivce, hrozí krachem, neboť individualismus může být pro takovou kulturu rozkladným elementem. Jako příklad lze uvést kmenová společenství v Africe nebo některé islámské státy. (Linhart 2008: 17–18)

Všeobecná deklarace lidských práv vychází z euroatlantické kultury a je otázkou, zda může být univerzální normou pro celý svět, tedy i pro regiony a velké oblasti, které prošly odlišným kulturním vývojem a jsou

postaveny na odlišných tradicích. Zdá se, že není možné svět a chování lidí tak jednoduše unifikovat. Na mnohém je snad světové společenství schopné se shodnout, mnohé bude muset být zřejmě respektováno a tolerováno. Vzhledem k revoluci v komunikaci celého světa v posledních 20 letech, kterou přinesl internet, mobilní telefonické spojení, zrychlující se dopravní propojení a další nové komunikační technologie, dojde pravděpodobně k postupnému sblížení světových kultur evoluční cestou.

Porušování lidských práv dnes monitorují lidskoprávní organizace převážně v chudých zemích, kde pracovní podmínky či zaměstnávání dětí mají formu otroctví. Znovu se potvrzuje, že podhoubím pro porušování základních práv je špatná ekonomická situace a bída.

Všeobecná deklarace lidských práv představuje humánní ideál pro celé lidstvo. Možnost její aplikace musí zahrnovat všechny aktéry, tj. světové společenství, jednotlivé státy a jejich obyvatele, podnikatele a zaměstnance. Samozřejmou podmínkou je, že Všeobecnou deklaraci lidských práv všichni lidé budou znát, že se s ní seznámí. Tento úkol by mělo splnit školství. Vzhledem k různému stupni vývoje některých regionů je třeba trpělivě prosazovat aplikaci článků Deklarace zejména v těch zemích, které nejsou schopné zajistit základní lidské potřeby svých obyvatel.

1.3. Úmluva o otroctví, její obsah a vynutitelnost

Po první světové válce byla na mírové konferenci v Paříži 28. června 1919 podepsána Versailleská mírová smlouva, na jejíž plnění měla dohlížet právě vytvořená světová Společnost národů se sídlem v Ženevě (History.com 2016). Ta měla zajistit poválečnou demilitarizaci a udržení světového míru. Přijetím *Paktu Společnosti národů* v roce 1920 se členové zavázali dodržovat pravidla mezinárodní spolupráce a bezpečnosti včetně dalších závazků (Moderní dějiny státu a práva v dokumentech 1992: 53).

Společnost národů se angažovala i v oblasti lidských práv. V roce 1926 přijala *Úmluvu o otroctví*. Smluvní strany se podpisem Úmluvy

zavázaly potlačovat obchod s otroky i otroctví ve všech jeho formách. Úmluvu signovaly tyto státy:

Albánie, Německo, Rakousko, Belgie, říše Britská, Kanada, Commonwealth Australský, Unie Jihoafrická, dominium Nový Zéland a Indie, Bulharsko, Čína, Kolumbie, Kuba, Dánsko, Španělsko, Estonsko, Ethiopie, Finsko, Francie, Řecko, Itálie, Lotyšsko, Libérie, Litva, Norsko, Panama, Nizozemsko, Persie, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, království Srbů, Chorvatů a Slovinců, Švédsko, Československo a Uruguay. (Český helsinský výbor 2013)

Autorita Společnosti národů časem upadala, počet členských států Společnosti národů nebyl stálý, Československo však bylo členem po celou dobu činnosti Společnosti národů (Dějiny v pohodě 2013). Pro nechuť dodržovat mírové závazky ze Společnosti národů vystoupilo Německo (1933), Japonsko (1933) a Itálie (1933) (Kalendárium 2009). S počátkem druhé světové války organizace prakticky ztratila význam a po válce v dubnu 1946 byla zrušena. Vítězné státy pak převzaly některé zkušenosti, když 24. října 1945 vytvořily novou Organizaci spojených národů jako světový orgán kolektivní bezpečnosti.

Úmluva o otroctví, dokument Společnosti Národů má celkem 12 článků.

Čl. 1 definuje pojem otroctví a obchod s otroky a uvádí:

„Otroctví jest stav nebo poměr osoby, nad níž se vykonávají některé nebo všechny složky práva vlastnického.“ (Český helsinský výbor 2013)

„Obchod s otroky zahrnuje každé jednání, spočívající v polapení, nabytí nebo postoupení osoby s úmyslem uvést ji v otroctví; každé jednání spočívající v nabytí otroka s úmyslem prodati nebo vyměnití jej; každé jednání pozůstávající v postoupení, prodejem neb výměnou, otroka nabytého s úmyslem, aby byl prodán nebo vyměněn, jakož i vůbec každé jednání, pozůstávající v obchodu otroky nebo v jich dopravě.“ (Tamtéž)

V dalších člancích se pak smluvní státy zavazují různými prostředky

zabraňovat otroctví a obchodu s otroky až do úplného vyhlazení těchto jevů, včetně závazku implementovat všechna přijatá smluvní ustanovení do zákonodárství svých států a povinnosti informovat o tom generálního tajemníka i státy mezi sebou. Státy se rovněž zavazují ke vzájemné spolupráci v boji proti otroctví a obchodování s otroky. V článku 5 se hovoří o nucené práci, je zde vyjádřena obava, aby se nucené nebo povinné práce „nevyvinuly ve stav obdobný otroctví“ (Tamtéž). Dále článek 8 stanovuje, jak budou řešeny případné spory vzniklé při provádění úmluvy, které spory budou řešeny před Stálým dvorem Mezinárodní spravedlnosti a které mají být řešeny před rozhodčím soudem. Smlouva obsahuje rovněž ustanovení o postupu při případném vypovězení smlouvy stejně jako o možnosti dalších států přistoupit k této úmluvě (Tamtéž).

„Na Úmluvu o otroctví navázala Dodatková úmluva OSN o odstranění otroctví, obchodu s otroky a institucí a praktik obdobných otroctví ze dne 7. září 1956, která rozšířila definici otroctví a obdobných praktik a pod svůj rámec zahrнула také nucené svatby a vykořisťování dětí.“ (Kokešová 2014: 18)

1.4. Současné pohledy na otroctví

Otroctví je v dnešní době ve všech zemích světa zakázáno, přesto se s ním lze setkat poměrně často. Moderní otroctví má mnoho podob a forem. Liší se od agresivních podob a forem otroctví a obchodu s otroky, které bylo provozováno ve středověku a v období kolonialismu, zejména v Africe. Počet obětí moderního otroctví se v současné době dokonce zvyšuje. Dle údajů nadace Walk Free Foundation bylo na světě v roce 2013 29,8 milionů otroků (Global Slavery Index 2013), v roce 2016 tato nadace již uvádí 45,8 milionů (Global Slavery Index 2016) lidí žijících v nějaké formě otroctví. Nejvíce otroků je v Indii, jedná se o více než 18 milionů lidí. Téměř 60 % z celosvětového počtu otroků na světě žije v těchto pěti zemích – Indie, Čína, Pákistán, Bangladéš a Uzbekistán. Nejvíce otroků v poměru na počet obyvatel má v současnosti Severní Korea. Činí to více než 4 % z obyvatel této země. V roce 2013 jejich statistikám vévodila Mauritánie, rovněž se

4 %, ale v roce 2016 se ve statistice uvedené nadací posunula na 7. místo s „pouhým“ 1 %. Před Mauritánií jsou nyní kromě Severní Koreje Demokratická republika Kongo, Súdán, Jižní Súdán, Somálsko a Lýbie. V případě Severní Koreje se jedná o chudý totalitní stát s mocenskými ambicemi, který vydává značné finanční prostředky na zbrojení a rozsáhlou armádu, což pochopitelně snižuje životní úroveň obyvatel. V případě uvedených afrických států kromě Mauritánie pak jde o státy, které prošly nebo dosud procházejí různými občanskými a válečnými konflikty způsobujícími chudobu a sociální rozklad. Chudoba, analfabetismus, velmi nízká úroveň vzdělání a chaotické politické řízení státu jsou podstatnými příčinami otroctví v rozvojových zemích.

Avšak i Evropská unie, tedy životní prostor lidí s obecně velmi vysokou životní úrovní, vysokou úrovní vzdělání a s velkým politickým tlakem na dodržování lidských práv, má poměrně vysoký počet otročských pracovníků. Ve zprávě Evropského parlamentu je uvedeno, že v roce 2013 se nacházelo v otroctví asi o 880 000 lidí (ČTK 2013), nadace Walk Free Foundation uvedla ve stejném roce přes 500 000 lidí žijících v otroctví a současné době se dle nadace Walk Free Foundation v Evropě nachází přes 1 200 000 lidí v otroctví (Global Slavery Index 2016: 58). Oproti většině rozvojových zemí a zemí procházejících válečnými konflikty je v Evropě otroctví problémem kriminality. I zde však stojí v pozadí otroctví chudoba, kterou připomínají vnější projevy, jako je žebrání a bezdomovectví.

Rada pro lidská práva (Human Rights Council, zkráceně HRC nebo také UNHRC), jako jeden z nejvýznamnějších orgánů OSN dohlíží na dodržování lidských práv. V březnu 2014 se pod hlavičkou HRC konal v Praze XIX. studentský summit věnovaný otázkám novodobého otroctví. K tomuto summitu vydala Asociace pro mezinárodní otázky zprávu, tzv. *Background report*. Tato zpráva se věnuje příčinám a formám moderního otroctví a vyjmenovává celkem 6 jeho forem: nucené práce, dlužné otroctví, dětské otroctví, dědičné otroctví, obchodování s lidmi a nucené manželství. Tato zpráva uvádí, že v roce 2012 bylo na světě celkem 21 milionů zotročených lidí, z toho je 26 % dětí (5 milionů).

„19 milionů je využíváno soukromými osobami a podniky a 2 miliony státy. Z těch 19 milionů je 4,5 milionů sexuálně zneužíváno a vykořisťováno. Každá z obětí stráví v otroctví průměrně 18 měsíců, než uteče nebo je osvobozena.“(Asociace pro mezinárodní otázky 2013: 7)

Formy moderního otroctví:

Nucené práce

Podle HRC jde o nejčastější formu otroctví. Nucenou prací jsou nejvíce ohroženi zejména migrující pracovníci i lidé pracující v zemědělství a ve stavebnictví. Většinou se jedná o nekvalifikované pracovníky, kteří musejí vykonávat fyzicky náročné práce. Tato forma otroctví se týká jak rozvojových zemí, tak i nepoctivých podnikatelů a firem nejvyspělejších zemí. Většina obětí byla zneužívána k fyzické práci na polích a ve stavebnictví. Nucené práce jsou velmi rozšířené také v asijských zemích, především v textilním průmyslu, lidé pracují v neúnosných podmínkách, za velmi nízký plat a není výjimkou, že pracují jen za stravu a přístřeší. Oběti se stávají jak dospělí, tak i děti. V afrických zemích bývají pracovníci ohroženi přímo na životě například na plantážích s květinami, kde se užívají jedovaté pesticidy.

S nucenou prací úzce souvisí **dlužné otroctví**, ale také **domácí otroctví**.

Dlužné otroctví

Jedná se o typ otroctví, kde oběť musí odpracovat dluh, který ani nemusel vzniknout během jejího života, dluh může být děděn z generace na generaci. Pracovník pak pracuje zadarmo, pouze za stravu a přístřeší. V mnoha případech se jedná o dluh, který ani není zcela jasně stanoven. Zvláštním případem, který je stále praktikován např. v Ghaně, je tzv. systém „trikosí“. Oběti si odpykávají trest za čin jejich předků. Jde hlavně o ženy a dívky, které se stávají sexuálními a domácími otrokyněmi místních kněží (Women In The Window International 2016).

Dětské otroctví

Tato forma otroctví je rozšířena především v chudých rozvojových zemích, ale také v zemích postižených válečnými konflikty. Dle údajů Mezinárodní organizace práce (ILO 2013c) v roce 2012 pracovalo 168 milionů dětí ve věku od 5 do 17 let. Z toho asi 5 % vykonávalo nejhorší formy práce většinou ve velmi ztížených podmínkách a zcela nevhodné pro děti. Může se jednat o práci na tkalcovských strojích, které jsou umístěny v místnostech, které nemají dostatečné množství světla, či práce v dolech, ve kterých je těžen koltan, zlato či diamanty, či o práce na plantážích květin. Dětské otroctví může mít podobu například domácího otroctví, které je převážně v zemích, kde funguje kastovní systém společnosti, či sexuálního otroctví, s kterým souvisí nucená manželství. Děti jsou také využívány ve válečných konfliktech jako dětské vojáky. V současné době je na světě dle analýzy Organizace spojených národů 300 000 dětských vojáků, touto formou otroctví jsou ohroženi především chlapci (Anti Slavery International 2016d; Nekola 2016). Pokud se chlapci z této formy otroctví vymaní, mají velký problém se zpětnou socializací. V zařazení do společnosti jim pomáhají různé mezinárodní či neziskové organizace jako například mezinárodní organizace při OSN UNICEF.

Dědičné otroctví

Obětmi tohoto otroctví se lidé stávají již od svého narození. Dítě, které se narodí ženě, která je otrokyní, je díky svému společenskému postavení automaticky také otrokem a majetkem vlastníka. Tato forma otroctví je obzvláště krutá, jelikož člověk, který se do otroctví již narodí, nezná svoji identitu, většinou je jeho otcem sám pán-otrokář. Otroci mohou být prodáni či darováni. Pracují většinou na farmách svých pánů nebo v domácnostech a jsou také sexuálními otroky svých pánů. Tato forma je typická především pro velmi tradiční společnosti se silnou sociální diverzitou. To je také případ Mauritánie.

Obchodování s lidmi

Obětmi obchodníků s lidmi se mohou stát jak ženy, muži, tak i děti. Obětmi obchodu s lidmi se v současné době nestávají pouze lidé z chudých

zemí, ale také lidé ze zemí vyspělých. Ti vycestují do zahraničí za účelem poznání jiné země či za studiem a stanou se obětí obchodníků s lidmi. Týká se to ovšem i lidí, kteří pocházejí z chudých oblastí a odcházejí do cizích zemí kvůli vyššímu výdělku. Mezinárodní organizace práce odhaduje, že je na světě 2,5 milionu lidí, kteří jsou oběťmi tohoto obchodu.

Nucené manželství

V některých zemích, převážně v muslimských zemích, kde je udržován kastovní systém, jsou ženy a dívky nuceny vstoupit do manželství bez možnosti výběru svého partnera. Takováto manželství jsou předem domluvena bez jejich přítomnosti a většinou jsou tato manželství doprovázena domácím a sexuálním násilím. Dle údajů UNICEF je 11% dívek, které nedosáhly 18 let, oběťmi nuceného manželství (UNICEF 2013). Tyto dívky následně nemají možnost z takového manželství uniknout a jsou prakticky celoživotními otrokyněmi svého manžela.

V následující tabulce jsou zobrazena data z roku 2016 dle regionů světa o počtu obětí otroctví a o nejrozšířenější formě otroctví v určitém regionu.

Region	Počet otroků	Počet obyvatel	Nejvíce rozšířené otroctví
Subsaharská Afrika	6 245 800	1 000 797 000	Nucené práce (domácí otroctví)
Severní Afrika	1 196 800	182 933 000	Nucené práce (domácí otroctví)
Asie	30 435 300	4 018 639 640	Nucené práce (rybolov)
Evropa	1 243 400	617 426 000	Sexuální otroctví
Blízký východ	1 740 000	208 398 000	Nucené práce
Rusko a Euroasie	2 809 700	287 030 000	Nucené práce (stavební průmysl)
Severní a Jižní Amerika	2 168 600	984 257 000	Sexuální otroctví/nucené práce

Tabulka č. 1 Zdroj: Autorka diplomové práce dle údajů nadace Walk Free Foundation z roku 2016

2. Otroctví v historické perspektivě

Druhá kapitola je zaměřena na otroctví v Africe jak z historického, tak i ze současného hlediska. Nastihuje formy otroctví v současné době, které se na africkém kontinentu objevují. Výsledkem je tabulka, která monitoruje formy otroctví a faktory, jež přispívají k té konkrétní formě otroctví. Další tabulka této kapitoly nám zobrazí počet obětí otroků na africkém kontinentě s procentuálním poměrem k počtu obyvatel té konkrétní země. V tabulce bude uvedeno pouze prvních 10 států, které mají největší počet obětí otroctví v současnosti. V poslední podkapitole budou popsány agendy a výsledky mezinárodních a nestátních organizací, jež bojují proti otroctví.

2.1. Historie otroctví v Africe

Otroctví bylo od starověku pokládáno za běžnou instituci ve společenském uspořádání rozvíjejících se civilizací v různých místech světa. Starověký řecký filosof Aristoteles uvedl: *„Příroda záměrně různě utváří i těla občanů svobodných a otroků, tyto činí silné k potřebné námaze, ony štíhlé a neschopné pro takové tělesné práce, ale způsobilé pro život a činnost v obci..... Jest tedy zjevno, že jsou lidé, kteří od přirozenosti jsou svobodní, a druzí, kteří od přirozenosti jsou otroky, pro něž jest i prospěšné i spravedlivé, aby sloužili.“* (Křížová 2013:18)

Do otroctví obvykle upadali váleční zajatci nebo odsouzenci i se svými rodinnými příslušníky.

Také v Africe bylo otroctví běžné ještě před příchodem Evropanů. Otroci tvořili součást tradičních afrických společenství, s otroky obchodovali antičtí kupci na severu. Později muslimové a četné africké státy jako Kano, Bornu nebo Bagirmi vedly války kvůli získání otroků a podle počtu otroků se měřila prestiž rodů nebo jednotlivců. Na tržištích jižně od Sahary se od 9. století prodávali afričtí otroci – muži, ženy i děti – kupcům z Asie a Indie (Geoepoche Afrika 2014: 63).

Otroctví získalo specifický ekonomický význam s příchodem Evropanů na africký kontinent v 15. století. Afričané byli kupováni, loveni

a poté násilně odvázeni do Evropy, později i do Ameriky jako pracovní síla. Éra otroctví vrcholila v 16.–17. století, celkem bylo podle věrohodných odhadů v průběhu 15.–19. století zbaveno svobody více než 12 milionů lidí (Tamtéž: 58). Otroctví poznamenalo Afriku těžkými ztrátami. V první fázi byli lidé násilně unášeni z rozvrácených či vypálených vesnic. Pak trpěli na různě dlouhých cestách k pobřeží, kdy obvykle nosili náklady např. slonoviny, jež byla prodávána pak v přístavu stejně jako otroci samotní. To přinášelo nezměrné fyzické útrapy a zejména těžká psychická traumata ze ztráty domova a příbuzných. Ztráty přinášela i *middle passage*, cesta přes oceán. Lodě vyjížděly především ze západního pobřeží afrického kontinentu a směřovaly k Severní, Střední i Jižní Americe (Křížová 2013:130; Geoepoche Afrika 2014: 71). Plavba trvala 2 až 3 měsíce, lidé byli namačkáni v malém prostoru v podpalubí v horku a bez hygieny. Uvádí se, že až 20 % otroků plavbu nepřežilo. Hluboce nedůstojný byl i postup prodeje otroků v cílových místech. Lidé byli oholeni a namazáni olejem, aby vypadali zdravěji. Ti, kteří nevypadali zdravě, nebo byli již starší, byli vyřazeni – některé zdroje tvrdí, že byli usmrceni. Většinou byly rodiny rozděleny a jejich členové prodáni zvlášť. Inzerát z roku 1818 v *Diario del Gobierno de La Habana* nabízí k prodeji mulatku se dvěma dcerami buď společně, anebo zvlášť (Křížová 2013: 141). V konečné fázi otrokům hrozilo fyzické vyčerpání v nekončící těžké práci na amerických plantážích cukrové třtiny a při jejím zpracování (Tamtéž: 138), na kávových či bavlníkových plantážích. Poněkud méně obtížná, ale lidsky vždy nedůstojná byla služba v domácnostech.

Pocity těchto lidí popsal v 18. století bývalý otrok Olaudah Equiano, který se jako jeden z mála v Americe naučil číst a psát. Equiano si dokázal našetřit peníze ze svých podnikavých obchodů a vykoupil se z otroctví. Dostal se do Anglie, kde se usadil a začal aktivně bojovat proti otroctví. Ve své knize popsal těžký osud otroka od počátku jeho zbavení důstojnosti.

„V okamžiku zajetí pro ně začal proces systematického ponižování a ztráty vědomí vlastního já.“(Tamtéž:132)

Vypsal i násilnou podstatu obchodu s otroky (Tamtéž: 133).

Evropané chápali otroctví a obchod s africkými otroky vždy v ekonomických, nikoli v humánních souvislostech. Podle Erica Williamse otroctví položilo základy průmyslové revoluci v Anglii (Tamtéž:166; Pankop 2009: 7–8). Tých autor tvrdí, že důvodem postupného tlaku na zákaz otroctví a obchodu s otroky v Anglii nebyl vzestup abolicionismu a míra uvědomění si lidského utrpení, které otroctví provází, ale nové sociálně ekonomické podmínky rozvoje související s nástupem průmyslové revoluce. I abolicionismus měl ovšem vliv (Pankop 2009: 8) na postupné odstraňování nejprve obchodu s otroky a nakonec i instituce otroctví. To probíhalo v následujícím pořadí:

1807 – zákon zakázal v Británii prodej a nákup otroků a jejich transport (vlastnictví nebylo trestné)

1808 – zákaz otrokářství ve Spojených státech (mimo území Konfederace)

1814 – Holanďané postavili obchod s otroky mimo zákon

1823 – založena společnost proti otrokářství v Londýně (Anti-slavery Committee)

1834 – úplné zrušení otroctví v britských koloniích

1848 – zrušení otroctví ve Francii a ve francouzských koloniích

1860–1865 – Americká občanská válka vedoucí ke zrušení otroctví (1862) v USA

1869 – Portugalsko zrušilo otroctví v koloniích

1886 – zrušení otroctví na (španělské) Kubě

1888 – zrušení otroctví v Brazílii

1873 – zavřen zanzibarský trh s otroky

1936 – Nigérie zakázala otrokářství v severních provinciích (Afrika online 2001)

Otroctví a obchod s otroky i po jeho postupném rušení ve světě ovšem zanechal různé následky. Potomci vlastníků si často uchovali rasismus vůči černochům. Potomci otroků trpěli podlomeným sebevědomím. I po zrušení otroctví trvaly tendence zabraňovat černochům v osamostatňování, vzdělávání a při dosažení jejich ekonomické nezávislosti (Křížová 2013:171–172). Do jaké míry a na jak dlouho ovlivňovalo otroctví

společnost, o tom nejlépe svědčí historie boje za práva černochů ve druhé polovině 20. století v USA a v Jihoafrické republice.

2.2. Typologie otroctví v Africe v současné době

V Evropě, v Americe či v Asii dnes převládají spíše formy moderního otroctví, jako je nucená práce, dlužné otroctví či obchod s lidmi. Odlišnosti a specifika moderního otroctví se v jednotlivých státech liší v závislosti na politické vyspělosti daného státu, jeho sociální a ekonomické úrovni. Do toho se současně promítá vliv globalizace, politický chaos a nerovnost různých států ve světě. S tím souvisí nárůst napětí mezi státy, zhoršující se spolupráce v mezinárodních organizacích, rozpad států, masová migrace, lokální i mezinárodní terorismus. Vážné světové problémy staví otroctví do pozice méně závažného jevu a existuje nebezpečí, že takový stav neumožní světovému společenství účinněji s tímto jevem bojovat. Dalším faktorem, který v některých afrických státech ovlivňuje stav otroctví, jsou tradice. Kombinace uvedených faktorů umožňuje udržování, nebo dokonce i rozšiřování obchodování s lidmi, sexuální otroctví, nucenou práci dětí i jiné formy otroctví (Global Slavery Index 2016: 74). Z údajů mezinárodní nadace Walk Free Foundation bylo v roce 2016 v Africe celkem 7 442 600 obětí otroctví. To představuje více než 17 % z celkového počtu obětí otroctví ve světě, přičemž z celkového počtu obětí otroctví v Africe v uvedeném období připadlo téměř 14 % na subsaharskou oblast. V této oblasti jsou oběťmi otroctví převážně ženy a převažující formou otroctví je zde domácí a sexuální otroctví a to až z 90 %. (Global Slavery Index 2016:74)

V příložené tabulce je zobrazeno, v jakém regionu Afriky je počet obětí moderního otroctví a procentuální poměr na počet obyvatel té dané země dle údajů nadace WFF, která vypracovala tzv. Global Slavery Index pro rok 2016.

Stát	Procento	Počet otroků	Počet obyvatel
Democratic Republic of the Congo	1,13 %	873 000	77 267 000
Sudan		454 700	40 235 000
South Sudan		139 400	12 340 000
Somalia		121 900	10 787 000
Central African Republic		55 400	4 900 000
Mauritania	1,058 %	43 000	4 068 000
Gambia	0,878 %	17 500	1 991 000
Madagascar	0,674 %	163 400	24 235 000
Malawi		116 100	17 215 000
Zambia		109 300	16 212 000
Sierra Leone		43 500	6 453 000
Eritrea		35 300	5 228 000
Namibia		16 600	2 459 000
Lesotho		14 400	2 135 000
Swaziland		8 700	1 287 000
Tanzania	0,638 %	341 400	53 470 000
Angola		159 700	25 022 000
Ivory Coast		144 900	22 702 000
Niger		127 000	19 899 000
Burkina Faso		115 600	18 106 000
Zimbabwe		99 600	15 603 000
Chad		89 600	14 037 000
Guinea		80 500	12 609 000
Rwanda		74 100	11 610 000
Burundi		71 400	11 179 000
Togo		46 600	7 305 000
Republic of the Congo		29 500	4 620 000
Liberia		28 700	4 503 000
Uganda	0,626 %	244 400	39 032 000
Cameroon		146 100	23 344 000

Mali		110 200	17 600 00
Guinea-Bissau	0,620 %	11 400	1 844 000
Mozambique		145 600	27 978 000
Senegal		78 700	15 129 000
Botswana	0,520 %	11 800	2 262 000
Djibouti		4 600	888 000
Nigeria	0,481 %	875 500	182 202 000
South Africa	0,453 %	248 700	54 954 000
Cape Verde		2 400	521 000
Ethiopia	0,414 %	411 600	99 391 000
Kenya	0,410 %	188 800	46 050 000
Ghana	0,377 %	103 300	27 410 000
Benin	0,295 %	32 100	10 880 000
Gabon		5 100	1 725 000
Equatorial Guinea		2 500	845 000
Mauritius	0,165 %	2 100	1 265 000

Tabulka č. 2 Zdroj: Autorka diplomové práce dle údajů Global slavery index z roku 2016

V následující tabulce je zobrazeno pět typů moderního otroctví, v jaké podobě se vyskytují a jaké faktory je ovlivňují. Tabulka znázorňuje, jak se jednotlivé formy otroctví vzájemně propojují.

Dětské otroctví	Ovlivňující faktory
Dětská manželství	Tradice Ekonomická situace Sociální zabezpečení Stabilita země Konflikty Nedostatek vzdělání
Domácí otroctví (především dívky)	
Nucené práce v zemědělství (především chlapci)	
Prostituce	
Dětské vojáci (chlapci)	
Práce v dolech (chlapci)	
Pašování dětí	
Žebrání	
Nucená práce	Ovlivňující faktory
Domácí nevolnictví	

Práce v zemědělství	Konflikty
Práce v dolech	Ekonomická situace
Práce ve stavebnictví	Migrace
Rybolov	Nedostatek vzdělání
Dlužné otroctví	
Práce ve veřejném sektoru (hotely, řidiči)	
Obchod s lidmi	Ovlivňující faktory
Sexuální vykořisťování	Nedostatek vzdělání
Nucená manželství	Nabídka práce či vzdělání
Nucená práce	Prodáno rodinou/ekonomická situace
Domácí otroctví	Migrace
Sexuální otroctví	Ovlivňující faktory
Nucená manželství	Tradice
Sexuální otrokyně v konfliktech	Konflikty
Nucená prostituce	Ekonomická situace
Dlužné otroctví	Migrace
Tradiční otroctví	Ovlivňující faktory
Vynucená manželství	
Dědičné otroctví	Tradice
Domácí otroctví	Nedostatek vzdělání
Trikosi ²	
Talibés ³	

Tabulka č. 3 Zdroj: Autorka podle údajů Globa Slavery Index 2016

Podle údajů WFF např. v Ghaně převažuje otroctví ve formě nucených prací, a to až z 85 %. Nucená prostituce je ve velké míře provozovaná v Jižní Africe, největší podíl moderního otroctví ve formě obchodu s lidmi je v subsaharské Africe, ve státech jako je Etiopie a Eritrea, přičemž nejohroženější skupinou jsou ženy a děti. Dětským otroctvím ve

² Dívky musejí odpykávat trest, který spáchali jejich předci, mnohdy mnoho generací dopředu, slouží místnímu knězi jako domácí a sexuální otrokyně.

³ Rodiče prodávají své děti, aby se staly studenty náboženského učitele, ale stanou se obětmi překupníků, kteří je pašují či nutí žebrať.

formě dětských vojáků je proslulá především Demokratická republika Kongo, ale také Středoafriická republika. Dětská manželství se nejčastěji vyskytují v Malawi, Zambii, Guineji, Sieře Leone, Středoafriické republice a Eritreji. Tyto země patří mezi prvních 20 států světa, kde se tato forma otroctví vyskytuje. Sexuální otroctví je problémem zejména v oblastech válečných konfliktů. Zde bývají bojovníci upláćeni možnostmi beztrestného znásilňování žen. Aktuálně se tento problém v Africe týká Jižního Súdánu. Starší formy otroctví, jakým je tradiční (dědičné) otroctví, můžeme v Africe pozorovat hlavně v Mauritánii. Tzv. Talibes⁴ se vyskytuje především v Guinea-Bissau a oblast kolem Senegalu (Global Slavery Index 2016: 79). Nejlepší spolupráci v podávání informací o stavu otroctví v Africe projevuje Jihoafrická republika a Lesotho.

2.3. Mezinárodní organizace a NGO, které bojují proti otroctví, jejich agenda a výsledky

UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund) a ILO (International Labour Organization) patří mezi nejvýznamnější mezinárodní organizace spadající pod OSN, které se mimo jiné zabývají také bojem proti otroctví a pomocí obětem určité formy otroctví. UNICEF se zabývá všestranným zlepšováním životních podmínek dětí a podporou práv dětí, zatímco ILO se zabývá prosazováním sociální spravedlnosti a všeobecně uznávaných pracovních práv. Ve světě působí také mnoho nevládních neziskových organizací, tzv. NGO (Non-Governmental Organization), které hledají způsoby jak pomáhat především chudým. Poskytují jim sociální a právní služby a v neposlední řadě pomáhají lidem v poskytnutí akutní pomoci. Jednou z nejstarších mezinárodních organizací, která se zabývá pomocí obětem otroctví, je organizace *Anti-Slavery International*. Vznikla již v roce 1839 (Anti-Slavery international 2016a). Dalšími neziskovými organizacemi jsou mimo jiné *Amnesty International*, *Human Rights Watch*, *Save the Children*, *Save a slave*, *Free the slaves*, *Walk Free Foundation*, *Human trafficking* či *SOS Esclaves*. Neziskové

---

⁴ Škola koránu, kterou studují chlapci, pocházející z nižších kast. Jsou ovšem nuceni žebrať na ulici, aby přinesli nějaké peníze učitelům koránu, ve škole žijí ve velmi nuzných podmínkách, mnohdy spí pohromadě v malé místnosti až 15 chlapců přímo na zemi, nemají ani matrace.

organizace jsou financovány zčásti OSN, zčásti Evropskou unií i státy samotnými. Z největší části jsou však financovány dobrovolnými příspěvky dárců (Rief 2014: 21). Neziskové organizace jsou nezávislé na mezinárodní politice svého státu a to jim umožňuje volně působit v té konkrétní zemi, kde je potřeba.

Anti-Slavery International se zabývá příčinami a následky otroctví s cílem otroctví odstranit. Snaží se informovat veřejnost o nehumánnosti otroctví. Poskytují informace obětem otroctví, informace o nelegálnosti takového stavu a poučují je o jejich právech, zvláště o jejich právu na svobodný život. Tato organizace spolupracuje s místními organizacemi. To zároveň umožňuje pracovníkům organizace *Anti-Slavery International* lépe pochopit způsob života lidí daného regionu v souvislostech. Pomáhají lidem, kterým se podařilo vymanit z otroctví, se vzděláváním a pomáhají jim vyrovnat se s novými životními podmínkami tak, aby po získání svobody mohli žít plnohodnotný život (Anti-Slavery International 2016a).

V rámci svého boje proti jakýmkoliv formám otroctví se snaží zprostředkovat státním orgánům té určité země informace, které pomohou přijímat taková rozhodnutí, jež mají vést k odstraňování různých forem moderního otroctví. Organizace při snaze odstraňování otroctví využívá těchto metod a prostředků:

- Šíření důležitých informací o formách moderního otroctví
- Poskytování bezprostřední pomoci obětem otroctví, kterým se podařilo z otroctví vymanit. Pomoc spočívá například ve formě psychické podpory s vypořádáním se s traumatickými zážitky během jejich otroctví, ale také právní podpory při řešení odškodnění za léta strávená v otroctví.
- Osvěta o lidských právech
- Snaha o odstranění sociální a genderové nerovnosti
- Návrhy způsobů, jak předcházet zneužívání lidí a dětí v otroctví
- Šíření informace o škodlivých důsledcích otroctví prostřednictvím různých médiích, informace pro regionální i mezinárodní organizace.

Organizace *Anti-Slavery International* působí po celém světě. Například v Asii, konkrétně v Thajsku v rámci projektu Issara během roku 2014 a 2015 se podařilo prošetřit několik případů obětí otroctví, které nahlásily samy oběti otroctví na telefonní linku, která je tímto projektem podporována. Tento projekt je zaměřen na odstranění nucených prací v exportním průmyslu v jihovýchodní Asii. Díky tomuto projektu bylo prošetřeno více jak 1600 ohlášených případů a zároveň podniky, kde dochází ke zneužívání lidí (především migrantů) k nuceným pracem. Oběti nucených prací se díky působení této organizace dobrali svých práv. Organizace současně požádala velké západní odběratele výrobků podniků nedodržující lidská práva, aby sami u svých dodavatelů požadovali zlepšení pracovních podmínek svých zaměstnanců. Jednalo se o odběratele, jakými jsou například Tesco, Walmart, Waitrose, Sainsbury. Celkem bylo zkontrolováno 18 pracovišť a na místech, kde byly zjištěny pochybnosti týkající se dodržování základních lidských práv, byla přijata opatření ke zlepšení. V Indii bylo díky činnosti organizace *Anti-Slavery International* osvobozeno více než 1700 pracovníků od nucené práce, a to díky informovanosti o právech zaměstnance prostřednictvím brožur a plakátů vylepených na stanicích veřejné dopravy a telefonní help linky.

V Nepálu díky aktivitě této organizace, která podporuje místní projekt Comic Relief, bylo v letech 2014 a 2015 umožněno téměř 400 dětem začít chodit do školy. Díky tomuto projektu získalo v roce 2015 356 dospívajících dětí práci (Anti-Slavery International 2016b).

V Mauritánii, kde jsou z velké části tradičním otroctvím ohroženy ženy, školila organizace *Anti-Slavery International* 60 pracovníků místní organizace *SOS Esclaves* jak bojovat proti otroctví v rámci projektu, který je financován z prostředků OSN a který je zaměřen na boj proti násilí na ženách. Usiluje o snadnější přístup žen ke svým právům tím, že je informuje o jejich právech. Během projektu se podařilo dostat před soud 15 případů otroctví. Současně se snaží o reformu právních předpisů tak, aby byly zvýšeny tresty za otroctví. V roce 2016 se podařilo v Mauritánii osvobodit 37 lidí z tradičního otroctví (Anti-Slavery International 2016c).

V letech 2015 až 2016 organizace *Anti-Slavery International*

spolupracovala se 40 organizacemi ve více než 20 zemích. Díky svým projektům pomohla organizace celkem 115 200 lidem.

V Nigeru se aktuálně organizace snaží zpřístupnit školní docházku více než 400 dětem, kterým pomohla vymanit se z otroctví. Současně organizace pomáhá jejich rodinám, celkem se jedná o více jak 3000 lidí, kterým je poskytována pomoc. Organizace pořádá pro tyto lidi workshopy a semináře s cílem je poučit o jejich právech a upozornit je na nezákonnosti, které jsou na nich páčány.

V Libanonu v posledním roce bylo díky projektu řešeno téměř 300 případů domácího otroctví a právní pomoc byla poskytnuta ve 40 nejhorších případech (Anti-Slavery International 2016b).

Další organizace, která se věnuje boji proti otroctví, je organizace **Free the Slaves**. Tato organizace byla založena v roce 2000 a od té doby se podařilo této organizaci z otroctví osvobodit celkem 12 000 lidí. Organizace je zaměřena na státy jako je Indie, kde se nejvíce lidí na světě stává obětmi nuceného otroctví a dlužného otroctví. Další zemí, které je poskytována pomoc ze strany této organizace, je Nepál. Zde je nedostatek pracovních příležitostí, lidé tak odcházejí za prací za hranice své země. Organizace *Free the Slaves* pracuje preventivně. Informuje místní lidi o jejich právech a pomáhá jim tak předcházet situacím, které by je mohly přivést do stavu otroctví. V současné době působí tato organizace v Africe především v Demokratické republice Kongo a v Ghaně. Jednou z důležitých činností, které organizace *Free the Slaves* provádí, je informování veřejnosti o tom, jak produkty, které v každodenním životě používají, byly vyprodukovány a za jakých podmínek. Například v Ghaně jsou děti využívány na práce v rybářství či při těžbě zlata. Organizace *Free the Slaves* informuje rodiče o důležitosti vzdělání jejich dětí, aby se předcházelo dětské práci (Free the Slaves 2016a). Dle údajů této organizace bylo v roce 2014 v Ghaně 193 000 lidí v otroctví, v Demokratické republice Kongo 762 900 lidí v otroctví, v Indii 14 285 700 lidí v otroctví, v Nepálu 228 700 lidí v otroctví a na Haiti 237 700 lidí v otroctví. Na obchodu s lidmi se ročně vydělává dle této organizace údajně 150 bilionů US dolarů. 78 % z celkového počtu lidí žijících v otroctví jsou obětmi nucených prací, 22 % z nich je obětmi sexuálního otroctví. Z 55 % jsou obětmi ženy a dívky, z 26 % to jsou děti

pod 18 let. V roce 2014 celé 4 % obyvatel Mauritánie žily v otroctví (Free the Slaves 2016b). Organizace *Free the Slaves* bojuje proti otroctví mimo jiné také posilováním odolnosti lidí vůči jejich zneužívání. Dále přímými akcemi osvobozují lidi z otroctví a pomáhají jim s návratem do normálního života jak finančně, tak i po psychické stránce či po právní stránce. Podporuje sdružení a komunity, které bojují proti otroctví, zajišťují právní a policejní ochranu bývalým otrokům. Provádí školení a zajišťují školící programy místním organizacím, jak lépe bojovat proti otroctvím v jejich regionech. Podporují výzkum, který má pomoci identifikovat slabá místa, jež vedou k otroctví (Free the Slaves 2016b).

Mezinárodní organizace práce (ILO) zahájila svoji činnost již v roce 1919, dnes jde o přidruženou organizaci OSN. ILO monitoruje dodržování mezinárodně uznaných lidských, sociálních a pracovních práv. Má 187 členů, její hlavní činností je formulování a prosazování mezinárodních pracovních standardů, zachování celosvětového míru a zlepšování pracovních podmínek pro všechny lidi. Toho chce dosáhnout formulováním základních pracovních podmínek všeobecně platných v celém světovém společenství (ILO 1996-2016a). Organizace se řídí pravidly, které jsou ustanoveny v ústavě z roku 1944, mezi něž patří:

- všichni lidé, bez ohledu na rasu, víru či pohlaví mají právo na důstojnost, blahobyt, vzdělávání a dosažení hospodářské jistoty ve stejných podmínkách
- dosažení cílů ILO musí být cílem nejenom vnitřní politiky státu, ale také mezinárodní politiky
- vnitřní politika státu a také mezinárodní politika musí být nastolena tak, aby dosažení stanovených cílů bylo touto politikou podporováno (ILO 2003d)

Mezi cíle této organizace patří zvýšení zaměstnanosti, zlepšení životních podmínek, zajištění důstojných pracovních podmínek, jako je odpovídající odměna za práci, odpovídající pracovní doba, vhodné pracoviště, které neohrožuje zdraví a život pracovníka, ochrana matky a dítěte, možnost zřízení odborových organizací, které se starají o práva svých zaměstnanců a dohlíží na ně. Dalším cílem je odstranění chudoby. Od

roku 1998 patří mezi základní předsevzetí odstranění dětské práce, diskriminace a nucené práce. V roce 2008 se členské státy dohodly na sociální spravedlnosti a férové globalizaci. Pro dosažení důstojné práce pro všechny lidi se řídí těmito čtyřmi cíli: realizace základních pracovních podmínek, posilování sociálního zabezpečení, podpora dialogu mezi sociálními stranami a důstojná práce za odpovídající příjem (ILO 1996-2016a).

Dle údajů ILO z konce roku 2013 pracovalo až 168 milionů dětí (ILO 2013b). Mezinárodní program na odstranění dětské práce započal v roce 1992, který byl finančně podporován zejména ze strany Německa. Během trvání tohoto programu se podařilo dostat do vědomí veřejnosti problém dětské práce a pracuje se na legislativním a politickém zakotvení jak bojovat proti dětské práci. Tento program spojuje politická opatření s praktickými opatřeními. Je nutné, aby mezi sebou spolupracovaly nejenom mezinárodní organizace, ale také společnosti, které práci poskytují a je také důležitá spolupráce s odbory. Mezi strategické cíle v boji proti dětské práci patří podporování ratifikace o pracovní dohodě, posilování dodržování základních zákonů, na jejichž dodržování budou dohlížet inspektoři, dále se jedná o podporu dialogu tripartitální skupiny, vytvoření akčního plánu na boji proti dětské práci, vytvoření zvláštního oddělení, které se bude zabývat bojem proti dětské práci, podpora sociálních partnerů, ale také podpora rodinám a obcím na podporu odstranění tohoto fenoménu. Organizace podporuje výzkum a vytváření statistik zabývajících se dětskou prací, spolupráce s hospodářstvím v rámci sociálních podniků, aby měly zodpovědnost, aby byla odstraněna dětská práce v řetězcích. Dle ILO od roku 2000 byl počet pracujících dětí snížen z 246 milionů na 168 milionů, přesto je toto číslo stále alarmující. Z toho 85 milionů dětí musí vykonávat nebezpečné práce, které ohrožují jejich zdraví a život. V zemědělství pracuje 98 milionů dětí, více jak polovina pracujících dětí, domácí práce musí vykonávat více jak 50 milionů dětí a v průmyslu pracuje 12 milionů dětí. Procentuálně pracuje nejvíce dětí v Subsharské Africe. Dle údajů ILO nejvíce ke snížení pracujících dětí pomohla investice do škol, sociálního

a ochranného programu. V roce 1999 byla podepsána dohoda 182 o odstranění dětské práce a podepsalo ji 180 členských států (ILO 2013c).

3. Mauritánie - obecná východiska

Tato kapitola analyzuje podmínky života obyvatel Mauritánie. Analýze jsou podrobeny proměnné nezbytné k pochopení podstaty otroctví v Mauritánii. Zabývá se politickým vývojem Mauritánie od doby získání nezávislosti na Francii roku 1961 a analyzuje současný politický systém a programy hlavních politických stran. Kapitola obsahuje analýzu a popis etnických skupin země i z pohledu jejich vývoje a politického postavení ve společnosti. V souvislosti s tradiční mauritánskou společností je posuzována role islámu v zemi. Obsahem kapitoly je rovněž hodnocení přírodních podmínek země včetně využívání přírodního bohatství, ekonomiky a hospodaření státu.

3.1. Mauritánie: geografie, historie, etnická a rasová skladba, současná situace

Stát Mauritánie (oficiální název státu Mauritánská islámská republika) se nachází na západním pobřeží afrického kontinentu. Mezi jeho sousedy patří Západní Sahara, Alžírsko, Mali a Senegal. Dle údajů Světové banky měla Mauritánie v roce 2015 něco málo přes 4 000 000 obyvatel (Worldbank 2016). Mauritánie je rozlehlá země s plochou 1 030 700 km² a patří mezi prvních deset zemí, které mají nejmenší hustotu obyvatelstva; na jeden kilometr čtvereční připadají 4 obyvatelé (Country Economy 2016). Země se administrativně dělí na 13 regionů, hlavním městem je Nouakchott se zhruba 1 000 000 obyvatel. Saharská poušť a pásmo Sahelu v jižní části země znemožňují obživu zemědělstvím. Mauritánie je pobřežní stát, proto je významnou součástí zdejšího hospodářství rybolov, který spolu s chovem dobytka a těžebním průmyslem tvoří základ ekonomiky. Rybolov společně se zemědělstvím tvoří 17 % HDP a v těchto sektorech je zaměstnána téměř polovina obyvatel Mauritánie. Velmi významnou část HDP tvoří těžební průmysl. Železná ruda, měď a zlato se vyvázejí, především do Číny, ale přes 40 % exportu končí v evropských zemích (Business Info 2016). Všechny produkční sektory nedokáží populaci zajistit práci, nezaměstnanost dosahuje 30 % (Business Info 2016).

Mauritánie se zdá odpovídat modelu centrum-periferie, kdy periferie závisí na centru. Dle Rokkana „základními charakteristickými rysy odlišujícími periferie od center jsou vzdálenost (*distance*), odlišnost (*difference*) a závislost (*dependence*). Obyvatelé periferie jsou sice součástí systému jako celku, jsou však významem marginální.“ (Říchová 2014: 281)

Rokkan uvádí tři ideální znaky, které jsou pro periferii typické, jedním z nich je také to, že oblasti jsou ekonomicky zaostalé, což rozsáhlým oblastem v Mauritánii odpovídá. Periferie mají také velmi malý vliv na formování svých požadavků, což plně odpovídá mauritánským prostorům a vzdálenostem. Plnému rozvoji v Mauritánii brání také nedostatečné možnosti vzdělávání. Dle Shilse v návaznosti na teorii modernizace brání přežívání tradičních prvků a jejich vliv na vývoj společnosti v plném rozvoji modernizace (Tamtéž: 259). Také Huntington zastává názor, že pokud

„jsou staré instituce schopné na nové podmínky včas a vhodně reagovat, je daná společnost vystavena mnohem menším otřesům a problémům, než je tomu v případech, kdy je tradiční společnost rigidní.“ (Tamtéž: 266)

Mauritánie patřila v koloniální době pod francouzskou správu. Byla součástí Francouzské západní Afriky, do níž patřily ještě Mali, Senegal, Gambie, Guinea, Pobřeží slonoviny, Burkina Faso, Niger a Benin. V roce 1944 se část území Francouzského Súdánu (dnes Mali) stala součástí Mauritánie. Během koloniální doby nedošlo k zásadnímu ekonomickému ani sociálnímu pokroku a také kvůli velmi vysokému procentu negramotných se tradiční způsob života udržel až do konce koloniální doby (Klíma 2012: 237). Během „roku Afriky“ 1960 se připravovala i nezávislost Mauritánie; přitom byla ohrožena územní integrita země, jelikož Maroko si s odkazem na historický územní vývoj a velmi řídké osídlení Mauritánie nárokovalo část mauritánského území. Ke ztrátě mauritánského území nedošlo také díky Francii a Španělsku, které proti plánované anexi zakročily. Mauritánie vyhlásila nezávislost 28. listopadu 1960. Tento den je v Mauritánii státním svátkem.

Původními obyvateli Mauritánie byl národ Bafúrů, jejichž potomky jsou v dnešní Mauritánii Soninkové a Imraguen. Imraguen jsou rybáři, kteří ještě v dnešní době loví ryby netradičním způsobem, ale trpí konkurencí průmyslového rybolovu (Njiké 2003:106). Berbeři začali na mauritánské území pronikat ve 2. – 3. století a drželi se svého kočovného způsobu života a tradičního náboženství. S příchodem Almorávidů se začal mezi Berbery objevovat islám. Mauritánské obyvatelstvo představuje most mezi arabskou a černou Afrikou, bývá „děleno na tři skupiny: „bílé Maury“, „černé Maury“ a negroidní obyvatelstvo. Bílí Mauři zvaní Bidán vznikli míšením Arabů a Berberů“ (Gombár 2007:188-189).

Černí Maurové, bývalí otroci, jsou nazýváni Haratin. Negroidní obyvatelstvo se živilo zemědělstvím a řemeslnou činností.

„Nejpočetnějším černošským etnikem jsou islamizovaní Fulbové, Tukulérové, Soninkové, dále pak Wolofové a Bambarové.“(Tamtéž:193)

Maurské kmeny byly odedávna přísně rozděleny do kast, nejnižší imraguenští rybáři, potomci Berberů, nesměli nosit zbraň a museli platit za svoji ochranu daně. Černí Maurové, tzv. Haratin, nevlastnili půdu, pracovali na cizích pozemcích a přijali kulturu svých pánů. Jejich pány byli arabsko-berberští bílí Mauři, tzv. Bidán. Toto sociální, kastovní a majetkové rozdělení se dochovalo dodnes a Haratinci jsou vnímáni jako nižší vrstva společnosti. Tvoří až 40 % mauritánské populace (Buchtyar 2009:6).

3.2. Mauritánie jako muslimský stát

Islámské náboženství se z arabských zemí rozšířilo do oblasti dnešní Mauritánie v druhé polovině 11. století, kdy maročtí Almorávidé dobyli říši Ghanu.

„Původní náboženství vzývalo kult vládce a mytického vodního hada Bidaa.“(Tamtéž: 3)

Berberi se snažili odolávat arabizaci, ale nakonec byl islám rozšířen po celé Mauritánii a v dnešní době je v této zemi jediným povoleným náboženstvím. Obyvatelé, kteří odstoupí od islámu, ztrácejí mauritánské občanství. Lidé, kteří jsou vnímáni protiislámsky, mají problémy s vlivnými náboženskými představiteli, a protože islám otroctví nevyklučuje, také protiotrokářští aktivisté narážejí na nepochopení vládních představitelů (Freedomhouse 2016a). Mauritánie se řídí islámským právem šaría a kritizování islámu je trestáno smrtí. Naprostou intoleranci vůči jakékoli revizi islámu – včetně jeho tradiční sociální stránky – doložil nedávný případ. V roce 2014 byl odsouzen novinář Mohamed Cheikh Ould Mohamed k trestu smrti za to, že na internetu publikoval kritický článek o islámu a některých rozhodnutí proroka Muhammeda. Rozsudek lidé přijali s nadšením a prezident v této souvislosti prohlásil, že udělá veškerá opatření pro to, aby ochránil proroka Mohammeda a islám (Werner 2014; Freedomhouse 2016a). Islám vštěpují dětem i dospělým ještě v dnešní době fungující školy, tzv. mahadra, které vyučují korán a arabštinu. Jedním z nejdůležitějších historických center islámu je město Chinguetti, kde je knihovna rodiny Habott, která byla založena v 19. století a uchovává rukopisy až z 11. století, stejně významná je knihovna v Tichinu s podobným fondem (Buchtyar 2009:3). Město Chinguetti bylo považováno za jedno ze sedmi nejdůležitějších míst islámu (Clausen 2005: 2). Pro mauritánský lid sehrál islám integrační roli a spojil různé etnické komunity i různé sociální složky společnosti. Je však nutno podotknout, že přísné vymezení kast a sociálních skupin včetně otroků je spíše než s islámem spojeno s historií země a s rozdělením etnik a kmenů po různých konfliktech, které tuto zemi ve středověku postihly.

Jak je výše uvedeno, islám hraje důležitou roli i v současnosti, prezidentem se může stát pouze muslim. Náboženské vzdělávání bylo dříve kontrolováno vysokým komisařstvím pro islámské záležitosti a od roku 1987 je kontrolováno ministerstvem kultur (Clausen 2005: 7). Politikové v Mauritánii však přímou souvislost islámu s politikou popírají; příkladem je vlivný Ould Abdel Weddoul, který byl od roku 1997 prezidentem Vysokého islámského poradního sboru až do svého důchodu a byl

považován za orthodoxního islamistu (Clausen 2005: 7). Řídil také školu (mahadra) nedaleko hlavního města Mauritánie, kde se vyučuje korán a arabština a kde studují také studenti z ciziny, např. z Alžírsko. Historické kořeny těchto škol sahají až do 11. století k Almorávidům, Francouzi je za kolonialismu nahradili moderním systémem vzdělávání, ale Maurové tomuto pokusu o laicizaci čelili zřizováním vlastních škol, jež byly více v souladu s tradičním vzděláváním v Mauritánii (Clausen 2005:12).

Postavení žen v Mauritánii je relativně dobré; například jednu část hlavního města Mauritánie řídí žena Fatimetou Mint Abdel Malick (Reinheimer 2015). Stejně postavení žen s muži zaručuje ústava. Nečiní se rozdíl mezi muži a ženami na školách, třídy se striktně nedělí na dívčí a chlapecké jako v některých jiných muslimských státech. Manželství může být uzavíráno až od 18 let a muž je povinen živit rodinu, a pokud tak nečiní, může být stíhán (Clausen 2005: 20). Ženy sice nemají stejnou možnost jako muži získat například půjčku, ale v zásadě nepocítují diskriminaci; diskriminací trpí spíše kvůli svému původu. Taková diskriminace postihuje nejvíce Haratince.

3.3. Politický systém v Mauritánii a jeho vztah k otroctví

V teritoriálně rozlehlé Mauritánii pomáhá tradice islámského práva šaría udržovat krajně konzervativní hodnoty jako feudalismus a otroctví (Klíma 2012: 293) Nová republika vyhlášená koncem „roku Afriky 1960“ opírala svou identitu pouze o koloniální tradici, která spojovala složitou kmenovou strukturu, podle dobových potřeb však budovala alespoň formální politický systém odvozený z euroamerických modelů. Po volbách, které proběhly podle ústavy z roku 1961, byl zaveden v zemi prezidentský systém vlády (Gombár 2007:196). Prezident Muchtár Uld Dadda (*Mokhtar Ould Daddah*) vedl svou Stranu mauritánského lidu (PPM) jako jedinou legální politickou stranu a zároveň oporu vlastní moci. V 70. letech však vznikaly další strany jako Parti Kadihine Mauritanienne a Mauritánská strana spravedlnosti (Klíma 2012: 348). V roce 1974 na sjezdu Strany mauritánského lidu prohlásil prezident, že buduje „islámskou centralistickou socialistickou demokracii“ (Tamtéž: 348). Uld Dadda se spolu s Marokem

podílel na obsazení bývalé Španělské Sahary v roce 1976, ale nákladná angažovanost jemu ani zemi neprospěla. Prezident byl svržen v roce 1978 vojenským pučem a k moci se dostal Muhammad Mustafá Sálík. V té době vláda bojovala s gerilovými jednotkami západosaharské osvobozené Fronty POLISARIO podporovanými Alžírskem, které aktivně vystoupily proti mauritánské anexi jižní třetiny Západní Sahary (bývalé Španělské Sahary). Destabilizace pokračovala, když Sálík předal moc Vojenskému výboru národní obnovy, ale tím vyvolal další puč pod záštitou Vojenského výboru národní spásy. Prezidentem v Mauritánii v letech 1980–1984 byl Muhammad Chúna Uld Hajdalláh. Jeho vláda v roce 1981 zakázala otroctví. Mauritánie i nadále trpěla vojenskými převraty a musela se podřídit i globální výzvě k demokratizaci, která odstranila jednostranické režimy po pádu sovětského bloku. Podle nové ústavy z roku 1991 byly v roce 1992 uspořádány prezidentské volby, ze kterých vyšel jako vítěz Maavíja Uld Sídí Ahmad Tajá (Tamtéž: 421). Demokratizace umožnila existenci mnoha politických stran, jejichž nejasné programy reflektovaly do značné míry i regionální a kmenové zájmy. V roce 1993 bylo 17 politických stran aktivních, nejvíce se prosazovala Demokratická a sociální republikánská strana (PRDS) a Demokratické seskupení jednoty (RDU), v čele opozice stál Svaz demokratických sil (Klíma 2012: 421; Gombár 2007: 196). V roce 2003 proběhly prezidentské volby, kterých se zúčastnilo 6 kandidátů. Tyto volby vyhrál s téměř 67 % získaných hlasů Maavíja Sídí Ahmad Tajá. V roce 2005 došlo k dalšímu převratu a k moci se dostal Ely Uld Muhammad Vall, který slíbil demokratizaci v zemi. Parlamentní volby v roce 2006 vyhrálo sdružení umírněných islamistů Al-Mithaq, úspěšné byly i strany Přeskupení demokratických sil (RFD), Svaz sil pokroku (UFP) a Republikánská strana za demokracii a obnovu (PRDR). Tématem politického diskurzu kromě rozporu mezi většinovým maurským etnikem a jižními černošskými kmeny stále zůstávalo i tradičně zachovávané otroctví. V roce 2007 vláda tuto otázku vyřešila vydáním zákona proti otrokářství; nadále bylo otrokářství protizákonné a postihované vězením. V roce 2007 se stal prezidentem Sídí Uld Šejk Abdalláhí, který byl však už v roce 2008 svržen dalším pučem. Prezidentský mandát vykonával Muhamed Ould Abdal Azíz, jenž moc na krátko předal Ba Mamadouovi

a v roce 2009 po volbách se opět posadil na prezidentské křeslo, další volby se měly konat v roce 2012. Neuskutečnily se, jelikož prezidenta spolu s premiérem zajali vojáci během demonstrací vyvolaných nepokoji tzv. Arabského jara (Klíma 2012: 497). V prezidentských volbách v roce 2014 byl téměř 82 % získaných hlasů prezidentem opět zvolen Muhamed Ould Abdal Azíz, v prezidentském křesle má setrvat další prezidentské období. Předsednictví mauritánské vlády převzal Jahjá Uld Hademin (*Yahya Ould Hademine*).

„Prezident má obecně dle ústavy velké pravomoci, především v oblasti zahraniční politiky. Současné složení vlády i parlamentu, kde figurují především prezidentovi sympatizanti, posiluje prezidentovu moc.“ (Business Info 2016)

Právní systém je řízen kombinací islámského práva a francouzského občanského práva (Celý svět 2016). Zákonodárná moc je představována dvoukomorovým parlamentem. Horní komorou je Senát složený z 56 členů volených nepřímo (členy městských zastupitelstev) na 6leté období. Dolní komora, Národní shromáždění, je složena ze 96 poslanců volených ve všeobecných přímých volbách na 5leté období. Národní shromáždění není zcela nezávislé na výkonné moci (Auswärtiges Amt 1995–2016).

Současné politické strany v Mauritánii:

Kromě výše uvedených vládních stran existuje v Mauritánii i povolená politická opozice. Ta je od roku 2011 seskupena ve dvou koalicích.

Koalice pro jednotu, mír a demokratickou změnu (CUPAD – *Coalition pour l'Unité, la Paix et l'Alternance démocratique*) je považována za umírněnou a má blíže k vládě. Skládá se ze tří stran, mezi něž patří také Pokrokové lidové hnutí (APP – *Alliance Populaire Progressive*).

Druhá opoziční koalice nazvaná Národní fronta pro demokracii a jednotu (FNDU – *Front National pour la Démocratie et l'Unité*) se skládá z 11 stran, mezi něž například patří:

- Sdružení demokratických sil (RFD – *Rassemblement des Forces Démocratiques*)
- levicově orientovaný Svaz pokrokových sil (UFP – *Union des Forces du Progrès*)
- islámské Národní sdružení za reformu a rozvoj Tawassoul blízké egyptskému Muslimskému bratrstvu (Union Interparlementaire 2014). Tato strana má druhý největší počet křesel v parlamentu, jak dokládá níže přiložená tabulka.
- Strana pro rovnost, svobodu a spravedlnost (PLEJ – *Parti pour l’Egalité, la Liberté et la Justice* (Auswärtiges Amt 2016).

V parlamentních volbách v roce 2014, které opoziční strany bojktovaly, získal většinu křesel vládnoucí Svaz pro republiku (UPR – *Union pour la République*).

Od posledních voleb je v parlamentu zastoupeno 37 žen a 110 mužů (Union Interparlementaire 2014).

Rozdělení křesel v parlamentu dle stran ukazuje následující tabulka:

Parti / Formation politique	Total
Parti de l'Union pour la République (UPR)	76
Rassemblement national pour la réforme et le développement (TAWASSOUL)	16
Parti EL WIAM	10
Alliance populaire progressiste (APP)	7
Parti El Karam	6
Union pour la démocratie et le progrès (UDP)	6
Alliance pour la justice et la démocratie /Mouvement pour la rénovation (AJD/MR)	4
Sursaut de la jeunesse pour la nation (SURSAUT)	4
Parti « Ravah »	3
Parti de l'unité et du développement (PUD)	3
Parti EL VADILA	3
Parti de la justice démocratique (PJD)	2
Parti républicain pour la démocratie et le renouveau (PRDR)	2

Parti « El Islah »	1
Parti de l'authenticité mauritanienne	1
Parti dignité et action (PDA)	1
Parti unioniste démocratique socialiste (PUDS)	1
Parti du peuple démocratique (PPD)	1

Tabulka č. 4 Zdroj: Union Interparlementaire

Programy vybraných politických stran Mauritánie

Volby v roce 2014 bojkotovalo s některými dalšími stranami i sdružení Tawassoul. Za politické krize (Libération Africa4 2014) vyhrál Svaz pro republiku (UPR), kterému od roku 2009 předsedá Mohamed Mahmoud Ould Mohamed Lemine. Převzal předsednictví od prezidenta země Mohameda Ould Abdel Azíze. UPR je jediná vládnoucí strana v Mauritánii, což jí umožňuje obsazení 76 parlamentních křesel. Druhá nejsilnější a hlavní opoziční strana Tawassoul má jen 16 křesel, což znemožňuje prosazovat alternativy.

Současný prezident Mohamed Ould Abdel Azíz po svém znovuzvolení v roce 2009 vyzval k reformám. Když se dostal k moci, prohlásil, že je prezidentem chudých, a zavázal se řešit problémy chudých a bojovat proti korupci. Realita v zemi ukazuje, že problémy chudoby, nezaměstnanosti mladých lidí a rostoucích cen základních komodit se spíše prohlubují.

Podle Oumar Ould Maatalla, generálního tajemníka strany UPR, prezident Aziz svůj volební program realizoval. Podle něj Ould Abdel Aziz přistoupil ke konkrétním krokům od počátku svého působení. Restrukturalizoval například chudinské čtvrti, veřejnou dopravu ve velkých městech, bojoval proti nehospodárnosti či pomohl k zabezpečení hranic.

Ministr školství poznamenal, že existuje „značné úsilí“ ve výstavbě a obnově škol v Nouakchott a dalších velkých městech (Alakhbar 2016).

Co se týče otázky otroctví, zde je prezident spíše konzervativní a hovoří pouze o následcích otroctví. Jeho vláda vytvořila rozpočet na pomoc potomkům otroků.

Pokroková lidová aliance (APP) měla v roce 2007 svého kandidáta na prezidenta. Byl jím Messaoud Ould Boulkheir z komunity Haratine. Tato politická strana měla ve svém programu ústavní změny nutné pro upevnění národní jednoty prostřednictvím spravedlivého řešení problémů v ekonomické oblasti či oblasti lidských práv a vybudování právního státu. Hodlala reorganizovat důležité orgány spravedlnosti, územní správy, armády a bezpečnosti; v ústavě zavést dodatky, které by měly jednoznačně konstatovat rovnost ras, jazyků a kultur (Arab, Pulaar, Soninke, Wolof); zakázat otroctví v jakékoliv formě. Pravomoci prezidenta by měly být omezené, nezávislost soudců měla být garantována, měly být zrušeny zákony bránící svobodě projevu. APP chtěla podporovat a rozvíjet kulturu a kulturní památky. V oblasti zahraniční politiky zahrnoval program APP mimo jiné i státní podporu zahraničním investicím. Podle strany v zemi panuje pouze formální spravedlnost, která absolutně nefunguje, proto by měly být nespravedlivé zákony zrušeny a soudnictví reorganizováno. Program požadoval i decentralizaci státní správy a zavedení spolehlivého systému národních statistik. V zájmu rozvoje venkova žádal program APP kompletní pozemkovou reformu, která by umožnila drobným zemědělcům získat půdu. Na venkově mělo být rozvedeno rozhlasové vysílání. Rybolov pokládala APP za důležitý pilíř ekonomiky, žádala i podporu turistiky s využitím atraktivních cílů, jako je moře, historické centrum a Sahel (Avomm 2016).

Národní sdružení pro reformu a rozvoj Tawassoul se stalo hlavní opoziční stranou. Strana stála v čele bojkotu při posledních parlamentních i prezidentských volbách. Svým islamistickým zaměřením strana v posledních letech získává podporu především v chudinských čtvrtích hlavního města Mauritánie. Asi nejvíce ze všech politických stran se zabývá otázkou otroctví. Podle názoru vedení strany Tawassoul nebyla dostačující dosavadní opatření proti otroctví jako zavedení nutnosti boje proti otroctví v roce 1981 či zrušení otroctví v roce 1987 a následně zavedený zákon č. 048 proti otroctví z roku 2007. Podle strany je potřeba plně vymýtit otroctví v mauritánské společnosti, aby mohla být ukončena nespravedlnost a aby skončil politický a sociální útlak postižených vrstev obyvatelstva.

Vyřešením problému otroctví by byl posílen mír a politická stabilita v zemi, bylo by možné zachovat legitimní cíle dle principů islámu v oblasti spravedlnosti, svobody, rovnosti a bratrství (Organisation Contre les Violations 2010).

Strana Tawassoul vidí problém otroctví z několika úhlů pohledu, jako je postavení islámu ve vztahu k otroctví, počátky otroctví v Mauritánii, následky otroctví v arabských a subsaharských afrických společenstvích, studuje politické řešení tohoto jevu. Představitelé strany Tawassoul navrhnou řešení podporou sociální rekonvalescence bývalých otroků či jejich potomků prostřednictvím vzdělání a osvěty, dále i znemožněním prodeje člověka – sebe či jiné osoby. Tawassoul chce šířit kulturu tolerance a rovnoprávnosti všech, podpořit legislativní a soudní mechanismy pro boj proti všem projevům otroctví, zajistit, aby opravdu došlo ke kriminalizaci otroctví. Hodlá podporovat občany z vrstev bývalých otroků, aby vzdělávali své děti, jelikož vzdělání jim může pomoci vyrovnat se se stigmaty letitého otroctví jejich předků.

Tawassoul se ve svých programech zabývá i ekonomickým rozvojem a zahraniční politikou, mezi jeho priority patří posílení islámské identity (Mauritanie. Ould Kaïge Tawassoul 2012).

Z výše uvedené analýzy politického systému je zřejmé, že v parlamentu jsou sice zastoupeny strany, které mají zájem o skutečný boj proti otroctví, ty jsou však v opozici a její politická síla je velmi malá. V parlamentu, kde má vládnoucí strana 76 křesel, má nejsilnější opoziční strana pouhých 16. Navíc vládnoucí strana popírá jakoukoliv existenci otroctví v Mauritánii a stejný politický názor na otroctví má i prezident Azíz. Jsou ochotni hovořit pouze o následcích otroctví. Mauritánie formálně splňuje podmínky demokratického politického systému, ve skutečnosti však zemi vládne prezident za podpory jediné vládnoucí strany.

4. Problematika otroctví v Mauritánii

Čtvrtá kapitola analyzuje současný stav otroctví v Mauritánii. Nastíní obtížnost získání relevantních údajů o skutečném počtu otroků v této zemi. Její součástí budou také výpovědi bývalých otroků o stavu otroctví v Mauritánii a jaký život otrok v Mauritánii má. Analýze budou podrobeny možné příčiny udržování tradičního otroctví, mezi něž nepochybně, kromě nezájmu hlavních politických představitelů státu Mauritánie, patří tradiční způsob života, vzdělávací systém a také vliv islámu na chod země, jak politický tak i kulturní. Kapitola také zmíní organizace bojující proti otroctví, které působí v Mauritánii a jaká je politická podpora ze strany státu těchto organizací.

4.1. Mauritánie a otroctví v současné době – typy, fakta

Otroctví v Mauritánii nepochybně existuje, ale jeho kvantifikace je nesnadná. Podle údajů Global Slavery Index (Global Slavery Index 2016:26) má Mauritánie v současné době (2016) 43 000 otroků na více než 4 miliony obyvatel země, tedy 1.058 % z celkového počtu. V roce 2013 uvedla stejná organizace počet otroků 140 000–160 000 (Global Slavery Index 2013:32). To vede oprávněně k úvaze, zda je reálné, aby se během tak krátké doby vymanil z otroctví tak velký počet lidí, zvláště když jiné zdroje, např. Organizace IRA-Organisation L'Initiative de Résurgence du Mouvement Abolitionniste en Mauritanie, uvádí až 20 % mauritánské populace žijící v otroctví (IRA Mauritanie 2016). V této souvislosti je vhodné připomenout skutečnost, že nadace Walk Free Foundation je podporovaná vládou Spojených států amerických a vláda Spojených států amerických spolupracuje s vládou Mauritánie v boji proti terorismu. Prezidenta Mauritánie, Abdel Azize, považují USA i EU za klíčového partnera v této záležitosti v celé oblasti Sahelu. Zřejmě i v zájmu udržení spojení prezident Barak Obama při návštěvě Afriky problém otroctví v Mauritánii nezmínil (Frontpage Mag 2013). Americká vláda chápe přežívající otroctví v Mauritánii spíše jako udržování velkých společenských rozdílů v mauritánské společnosti. Takový pohled umožňuje

i jistou politickou toleranci. Proto se lze domnívat, že prudké snížení počtu otroků v Mauritánii v údajích uvedené nadace může být výsledkem spojení USA, EU a Mauritánie, kvůli němuž se otroctví chápe za „velké společenské rozdíly“.

Dlouhá tradice otroctví v Mauritánii pravděpodobně spočívá v etnických rozdílech mezi Berbery a Maury, v jejich způsobu života a v rozdílné barvě pleti. Obyvatelstvo země tvoří Arabové, Maurové a černí Afričané (Kohlbach 2007: 9). Většina z politicky a majetkově nejsilnější skupiny bílých Maurů mluvících arabsky vždy vlastnila otroky. Bílí Maurové se obvykle považují za aristokracii, mají pocit, že je Alláh určil k tomu, aby žili z výsledků práce ostatních lidí (Rampoldi 2014: 243). Proto také většina bílých Maurů nežije v chudobě. Naopak černí Maurové nazývaní Haratinci byli vždy převážně vlastněni bílými Maury a otročili pro ně. Černí Maurové mluví hasansky s arabským přízvukem a mnohé z arabské kultury převzali. Další skupinu tvoří černí Afričané, mezi které patří Wolofové, Fulbové, Soninkové. Tato etnická skupina se podobá černým Maurům, ale má odlišnou kulturu a nikdy nebyla zotročena. Je jednou z prvních etnických skupin, které Mauritánii osídlily (Rampoldi 2014: 162). Haratinci jsou tedy etnikem, ze kterého se rekrutovalo vždy nejvíce otroků, a kteří byli a jsou nejvíce diskriminováni (Sutter 2012). Vykonávají různé práce na farmách včetně všech domácích prací a pracují i jako pastevcí. Svojí prací obohacují své pány a usnadňují jim život. Sama existence instituce otroctví ovšem umožňuje, aby otrokem byl i bílý Maur. K udržování otrokářství přispěl do jisté míry i nomádský způsob života nutný v pouštních podmínkách, typický pro svobodomyšlné Berbery. Na tradičním otroctví v Mauritánii nic nezměnil ani francouzský koloniální režim, ani vyhlášení nezávislosti na Francii v roce 1961. Otroctví je stále běžnou součástí mauritánského sociálního systému. I přes oficiální zákazy se zde udržuje ve všech podobách a formách včetně nelidského zacházení, je přítomné jak na venkově, tak i ve městech. Nejčastěji jsou otroctvím postiženy ženy, které vykonávají práce v domácnostech, často se jako chůvy starají o děti svých pánů, přitom se také stávají sexuálním objektem svých pánů-otrokářů.

Svým způsobem posílila tradiční rozdělení obyvatel nezávislost. Bílí Mauri považovaní za honoraci (Global Slavery Index 2013: 32), jsou sice početně v menšině, ale ve vládě zastávají většinu důležitých postů, mají rozhodující podíl na moci a správě země a mají přirozeně zájem si tuto pozici udržet či upevnit. I to přispívá k udržování setrvalého stavu a snaze neměnit zažitě tradice, které bílým Maurům vyhovují.

Otroci byli vždy z principu chápáni jako méněcenná společenská vrstva a podle toho se s nimi zacházelo. Vzhledem k jejich nevzdělanosti, nedostatku orientace v otázkách lidských práv a nedostatečným ekonomickým možnostem vést jakýkoli spor je pro ně i dnes neobyčejně obtížné dovolat se sociálních, ekonomických a politických práv. Nápravu znemožňuje také neochota úředníků věnovat se jejich problémům a korupce ve státní správě, rovněž velké vzdálenosti, které je třeba v Mauritanii překonat. O životě v otroctví a o zkušenostech se získáváním svobody vypovídají svědectví Haratinců, kterým se podařilo vymanit z otroctví ve druhé polovině 20. století. Tito lidé podrobně vypovídali o tom, že s nimi bylo zacházeno jako s věcí, která je majetkem pána-otrokáře. Neměli žádná práva, nedostávali jakoukoli možnost dovolat se svých práv, i kdyby sami disponovali potřebnou úrovní právního povědomí. Pokud otrok utekl a byl chycen, byl za to krutě trestán, někdy i zabit. V knize „*Die Haratin, Mauritaniens Sklaven*“ (Mercer 1982: 45–55) jeden Haratinec líčí život otroků, kteří byli nuceni pracovat každý den od rána do večera pro svého pána. Bílí Mauritanci chápou práce na poli nebo práce při obstarávání zvířat jako něco podřadného. Otroci neměli žádné osobní volno ani právo setkávat se se svými příbuznými. Jestliže by tak učinili, byl by takový skutek hodnocen jako útěk se všemi důsledky. Pokud se narodilo dítě otrokyni, stalo se automaticky majetkem jejího pána a mohlo být kdykoliv prodáno. Pokud si otrok stěžoval na zacházení ze strany svého pána u policie, pak v takovém případě bylo svědectví pána při vyřizování stížnosti rozhodující, zatímco svědectví otroka mělo vždy nižší váhu. Pokud se otrok vymanil z otroctví, neměl obvykle žádnou šanci jak se uplatnit ve společnosti, a tudíž se o sebe postarat. Neměl žádné vzdělání a jako Haratinec byl společností považován za méněcenného. Mnoho Haratinců tak zůstává na ulici a mohou

vykonávat pouze ty nejpodřadnější práce. V uvedeném zdroji Haratinec doložil, že stát bývalé otroky nepodporuje například pozemkem na obdělávání či zvířetem, které by mu mohlo pomoci uživit se, a tak se osamostatnit. Na druhou stranu i pán, který náhle zůstal bez otroků, nedokázal nebo nechtěl vykonávat práce, které pro něho vykonávali jeho otroci. Méně majetní bývalí vlastníci otroků tedy odcházeli hledat nějakou práci do měst, jejich manželky se začaly živit raději prostitucí, než aby si vydělávaly prací, kterou bílí Maurové chápou jako podřadnou (Tamtéž: 49–50).

V tradiční společnost, která se v praxi oficiálními zákony neřídí, mohou být otroci bití, prodáni, dokonce i zabiti. Nesmí vlastnit majetek, jsou bez vlastního příjmu, pracují pouze za stravu, často podřadnou, a za ubytování. Jak otrok, tak i jeho pán věří, že takové společenské uspořádání je z „vyšší vůle“. Otrok věří, že je to jeho osud, a oddaně jej přijímá. Otrok v mauritánské společnosti, který může být děden, je prostě určitým kapitálem svého majitele (Rampoldi 2014: 193-194). I přes zákaz otroctví v Mauritánii jsou stále lidé, kteří otroky vlastní. Zástupci vlády však stále ujišťují, že v Mauritánii otroctví již neexistuje. Naproti tomu opozice upozorňuje na případy otroctví a vládu obviňuje ze zlehčování tohoto problému. Vláda ovšem trvá na formální dikci zákona, podle něhož otroctví v Mauritánii neexistuje.

Dle názoru bývalého otroka Moctara Teyeb, který v roce 1978 utekl z Mauritanie a je aktivistou v boji proti otroctví (Daniel Pipes 1999), je či může být systém otroctví v Mauritanii poměrně viditelný pro návštěvníky Mauritanie, když navštíví dům bílých Maurů. Otroci v domě svého pána pracují, například servírují jídlo, hostovi třeba umyjí ruce před jídlem. Na otázku, kdo ten člověk je, by jeho pán odpověděl, že je to svobodný člověk, který pracuje za mzdu, a stejně tak by odpověděl i ten dotyčný otrok, jelikož by se bál postihu ze strany svého pána. I když už neexistují trhy s otroky nebo lidé v řetězech, přesto stále v Mauritanii otroci jsou. Nejsou připoutáni řetězy, ale to, že jsou připoutáni mentálně, činí tento systém otroctví ještě brutálnější, protože srůstá s osobností otroka. V Mauritanii bylo až do roku 1994 zcela legální otroka darovat jako dárek (Tamtéž).

Mezi lidmi, kteří se stali obětmi moderního otroctví a otroky, kteří žijí v tradičním otroctví v Mauritánii je jeden podstatný rozdíl, oběti moderního otroctví se narodili jako svobodní lidé, vědí, kdo je jejich rodina, kam patří, žili alespoň nějaký čas bez pouta otroctví. Vědí tedy, jak vypadá a co obnáší život svobodného člověka, i když žije v chudobě. Toto povědomí svobody lidé žijící v tradičním otroctví nemají, neboť se často již jako otroci narodili. Mnoho otroků, kteří se v Mauritánii vymanili z otroctví, svůj statut otroka neztratili. Tito lidé jsou diskriminováni a nemají šanci získat důstojnou práci. Chybí implementace takového práva do skutečného života.

Na konferenci o tradičním otroctví v Mauritánii v roce 2013 (Woodrow Wilson Centre 2013), kde byla přítomna Romana Cacchioli, představitelka organizace Anti-Slavery International pracující v Africe, i Boubacar Messaoud, spoluzakladatel a prezident organizace SOS Esclaves, tvrdil velvyslanec Mauritánie v USA Ibrahim Dio, že otroci jsou dnes již volní. Někteří z bývalých otroků údajně dnes zastávají vysoké pozice ve vládě nebo v armádě. Někteří však dosud nedokázali nebo nechtějí zpřetrhat vazby či vztahy s bývalým pánem-otrokářem. Změna tohoto stavu si prý vyžádá delší čas, možná období jedné až dvou generací. Situace je zřejmě složitější. Chudoba a nedostatek pracovních příležitostí neumožní bývalému otrokovi se postavit na vlastní nohy. Otroek v Mauritánii je na svého pána odkázán existenčně. Bez něj si není schopen zajistit ani ty nejzákladnější životní potřeby jakými jsou jídlo a ubytování. Vláda, pokud chce účinně bojovat s otroctvím, potřebuje vytvořit státní program podpory, aby lidé po osvobození z otroctví byli také schopni svobodného a důstojného života.

Zdá se, jako by se aktivita vlády vyčerpala přijetím zákonných opatření proti otroctví. Chybí však navazující vládní kroky, které umožní zákonná rozhodnutí realizovat a uvést do života. Je nutné, aby vláda vypracovala celý systém logických podpůrných opatření, harmonogram jejich uvádění do života a také kontrolu jejich plnění a vyhodnocování jejich účinnosti.

Bylo by také zapotřebí vytvořit zákon o diskriminaci v Mauritánii, což

je názor představitelky organizace Anti-Slavery International Romany Cacchioli.

Kvůli těmto krokům je zásadní zjistit, kolik otroků vlastně v Mauritánii žije. Odhady i data různých organizací, jak je výše uvedeno, kolísají mezi 43 000 a více jak půl milionem otroků. Moctar Teyeb (výše zmíněn), žijící v USA a aktivně spolupracující s organizací El Hor, tvrdí, že v otroctví v Mauritánii žije stále více jak milion lidí (Pipes 1999). V reportáži, kterou vypracoval novinář John D. Sutter pracující pro CNN, uvádí odhadovaný počet otroků na 340 000–680 000 (Sutter 2012). Jeho reportáž musela být realizována v utajení a většinou v noci, obzvláště když hovořil s otroky či bývalými otroky.

Následující tabulka uvádí počty otroků dle různých organizací v různých časových obdobích. Tabulka má sloužit k názornému zobrazení, jak se údaje o počtu otroků v Mauritánii liší.

Organizace	2012	2013	2016
CNN	340 000–680 000	⁵	⁶
Anti-Slavery International	⁷	600 000	600 000
IRA	⁸	500 000–600 000	Až 800 000
Walk Free Foundation	⁹	140 000–160 000	43 000

Tabulka č.5: Vypracovala autorka diplomové práce dle údajů uvedených organizací

4.1.1. Příčiny udržování otroctví: tradiční způsob života v Mauritánii

Mauritánie je státem velmi konzervativním a tradice v uspořádání společenských vztahů hrají významnou roli. Lpění na tradicích umocňují i přírodní podmínky této země, mimo jiné i velká rozloha státu s malým počtem obyvatel, tedy minimální hustotou obyvatel na km².

⁵ Tento údaj není k dispozici.

⁶ Tento údaj není k dispozici.

⁷ Tento údaj není k dispozici.

⁸ Tento údaj není k dispozici.

⁹ Tento údaj není k dispozici.

Etnické skupiny v Mauritánii se ve svých tradicích a ve svém způsobu života velmi ovlivňovaly, a to jak během konfliktů, tak i při následném usmíření. To zanechalo nerasmazatelné stopy na společnosti. Kastovní systém v Mauritánii stejně jako stereotypy v architektuře, obživě, oblečení a hudbě pocházejí spíše od černošských kmenů, než od Berberů či Arabů, kteří kastovní systém neznali. Arabové zase ovlivnili černé Mauritánce náboženskými svátky převzatými z islámu (Rampoldi 2014: 171–172). Historické vztahy mezi Maury a černými Afričany a poptávka po pracovní síle vytvořily prostor pro diverzifikovanou společnost a pro kastovní systém v Mauritánii. K tomu dopomohly i války v 17.–18. století. Tehdy vedla prohraná bitva i k zotročení bílých Maurů černými Maury. Černí Afričané v té době většinu bílých mužů zabili a ponechali si jako otrokyně jen jejich ženy, aby zajistili obživu pro nižší počet lidí. Postupem času se bílí i černí Mauři promíchali (Tamtéž: 172–174). Haratinci jako původní černí Afričané byli během spolumístování asimilováni maurskou společností, převzali její zvyky a jazyk a později byli ovládnuti Araby a Berbery. To přispělo ke ztrátě identity Haratinců, proto jsou „jen jakousi směsicí mezi černými Afričany a Maury“ (Tamtéž: 173). Jsou to původní farmáři, kteří byli během válek pochyťáni a zotročeni, ale také pocházejí z otroků, kteří byli do Mauritánie prodáni. Někdy byli rodiče nuceni prodat své děti, jelikož byli velmi chudí. Předsudky vůči této sociální skupině, která necítila tolik vlastní identitu, jsou přenášeny z generace na generaci a samotní Haratinci si sebou neustále nesou toto stigma po generaci (Tamtéž: 178–179).

I když se dnes jedinec vymaní z tradičního otroctví, nese s sebou stále stigma otroka. Bývalí otroci musejí svého bývalého pána-otrokáře žádat o potvrzení, že jsou již svobodní lidé. Bez tohoto potvrzení se nemohou ženy vdát (Banderet 2015). Otroctví vnímají i děti-otroci, které vyrůstají společně s dětmi svých pánů. Bývalý otrok Khali Ould Maouloud a současný aktivista v boji proti otroctví, který byl ve svých 16 letech osvobozen z otroctví, uvádí, že si přeje, aby otroctví zcela vymizelo z reálného života, ale zároveň si nepřeje žádnou revoluci, ve které by mohlo dojít ke krveprolití, jelikož děti jeho pána, s nimiž vyrůstal, jsou jeho přátelé (Tamtéž). V Mauritánii je vlastnění otroka považováno za potvrzení vyššího

společenského statusu.

Tradice znevýhodňují ženy. Hrozí jim brzká nebo vynucená manželství či obřízka ženských genitálií, i když je oficiálně zakázána. Ženy, které se stanou oběťmi znásilnění, mohou být potrestány za cizoložnictví (Global Slavery Index 2013). Svědectví ženy má pouze poloviční hodnotu. Přerušování těhotenství je možné pouze v případě, kdy těhotenství ohrožuje život matky. Za krásnou je považována obézní žena. Aby matky zvýšily šance svých dcer na sňatek, nutí je odmalička vypít denně 5–6 litrů výživného velboudího mléka (Africa Uncovered 2013). Naopak vlastnické právo ženy se v praxi zcela respektuje (Freedomhouse 2016a).

V práci je již zmíněno, že ženy v Mauritánii nemusí ve svém pracovním životě pociťovat diskriminaci, ovšem díky tradicím jsou ženy značně znevýhodňovány.

4.1.2. Příčiny udržování otroctví: vzdělávací systém, každodenní vlivy islámu a způsob života

V Mauritánii přetrvává rasová i etnická diskriminace v ekonomické i v politické sféře, což ovlivňuje možnosti vzdělání a tím i budoucí zaměstnání. Diskriminovány jsou i specifické menšiny, například není možné se veřejně přihlásit k homosexualitě, která se trestá smrtí (Tamtéž 2016).

Otrokům je znemožněn přístup ke vzdělání a díky nevzdělanosti mohou být udržováni v mylném přesvědčení, že jejich osud je Alláhovou vůlí. Vůbec neznají pravé znění islámského náboženství, které například neumožňuje to, aby muslim měl muslima za otroka (Global Slavery Index 2013: 33). Světová banka uvádí, že v roce 2014 v Mauritánii 44 % dětí, jak chlapců, tak dívek nechodilo do školy. Na venkově to bylo více jak 50 % dětí a ve městech 30 %. Celých 60 % dětí, pocházejících z nejchudších rodin, nechodí do školy, z bohatých rodin nechodí do školy 20 % dětí. Dle Světové banky je v Mauritánii pouze 52% gramotnost. 41 % má nedokončené základní vzdělání a pouze 2 % jdou na vysokou školu (Education policy and data center 2014). Pouhých 15 % obyvatel používá internet (Freedomhouse 2016a). Nedostatečné vzdělání zřetelně zabraňuje

vymanit se z otroctví i chudoby.

Bývalý otrok Moctar Teyeb doložil, že mezi otroky přetrvává od mala pěstovaný názor, že černí lidé jsou určeni k otroctví. On se snažil dostat ke vzdělání přes děti svých pánů. Pozorně poslouchal, když se učily a četly nahlas. Bylo ovšem nebezpečné dávat najevo ambice se něco naučit. Teyeb ve svých 19 letech utekl a později se mu podařilo získat vzdělání v Maroku a Lýbii. Neutekl z Mauritánie proto, že byl vězněn, ale proto, že si lidé mysleli, že otroctví je něco normálního, že je to přání boha a že jim služba pánovi zajistí ráj.¹⁰

Islám je v Mauritánii nedotknutelný. Jak již bylo výše zmíněno na konci roku 2014 byl blogger Mohamed Cheikh Ould Mahamed odsouzen k trestu smrti zato, že kritizoval islám a veřejnost rozsudek pozitivně přijala (Werner 2014). Marně se tento muž obhajoval tím, že nekritizoval islám, ale lidi, kteří islám špatně interpretují, a tím určité etnické skupiny v Mauritánii diskriminují (Amnesty International 2016a). Islám tedy většinou archaicky interpretují bigotní venkovští kazatelé. Aktivisté dosud upozorňovali na to, že venkovští imámové jsou ve svých proslovech naklonění otroctví. Podle údajů nadace Walk Free Foundation z konce roku 2014 se situace zlepšila a ve více jak 1000 mešitách se káže proti otroctví (Global Slavery Index 2016: 125).

4.2. Boj proti otroctví v Mauritánii včetně vlivu mezinárodních organizací

Otroctví bylo mauritánským zákonem zakázáno již v roce 1961, v roce 1981 se otroctví stalo nelegálním díky nařízení č. 812234 (Global Slavery Index 2013: 33), v roce 2007 se otroctví stalo trestným činem, s možným trestem odnětí svobody na 5–10 let, po reformě ústavy v roce 2012 je otroctví bráno jako zločin proti lidskosti. V roce 2015 byl vydán nový zákon proti otroctví, který zvýšil trest za otroctví na 10–20 let odnětí svobody (Global Slavery Index 2016: 124). Také různé formy moderního

---

¹⁰ Nutno dodat, že rozhovor s ním byl učiněn v roce 1999 a on utekl z Mauritánie v roce 1978.

otroctví jsou od srpna 2015 v Mauritánii zákonem vnímány jako trestný čin, jako je třeba nucené manželství či dlužné otroctví, což dříve v Mauritánii trestné nebylo. Ovšem dle slov Birama Dah Abeida, ochránce lidských práv v Mauritánii, ministři mauritánské vlády, vysoce postavení úředníci policie, soudci či guvernéři vlastní otroky (Mathari 2013). Od doby, kdy se otroctví stalo v Mauritánii trestným činem, byl pouze jeden člověk v roce 2011 za otroctví potrestán, a to zcela neadekvátním odnětím svobody na pouhých 6 měsíců (Global Slavery Index 2016: 124). Abeid je prezidentem organizace IRA (*Initiative pour la Ressurgence du Mouvement Abolitioniste*), která byla založena v roce 2008 (Middle East Eye 2014), ale není vládou povolená. Biram Ould Abeid byl zároveň prezidentským kandidátem v prezidentských volbách v roce 2014. V roce 2015 byl zatčen za organizování demonstrace proti otroctví spolu s dalším předákem této organizace jménem Brahim Bilal Ramdhane (Freedomhouse 2016a; Global Slavery Index 2016: 125). V Mauritánii působí další NGO's bojující proti otroctví jako SOS Esclaves, jejíž zakladatel Bouboucar Messaoud, který byl již výše zmíněn. V roce 1979 byla založena organizace EL HOR, jako politické hnutí v boji proti otroctví a za emancipaci Haratinců, jedním ze zakládajících členů byl Bilal Ould Merzeg (Africe News and Analysis 2014; Woodrow Wilson Center 2013). Anti-slavery jako hlavní mezinárodní organizace boje proti otroctví v Mauritánii spolupracuje s místními NGO's. Tato organizace pomáhá lidem, kterým se podaří z otroctví vymanit, v počátcích jejich svobodného života, což je složité vzhledem k jejich návykům, nedostatku vzdělání a podlomenému sebevědomí. Pomáhá jim finančně, poskytuje přístřeší, seznamuje je s jejich právy a pomáhá dostat jejich příbuzné z otroctví. Organizace Anti- Slavery International se také angažuje v soudních procesech s bývalými otrokáři a bývalými otroky, což bývají procesy velmi zdlouhavé s minimálním výsledkem. Místní organizace bojující proti otroctví jako IRA, či EL HOR se snaží prosadit možnost vlastnění půdy bývalými otroky, aby se mohli osamostatnit. Dle organizace IRA se peníze, které přicházejí z Evropské Unie na podporu bývalých otroků, k potřebným lidem vůbec nedostanou (Mathari 2013). Vláda nově umožnila, aby NGO's mohly podat stížnost na otroctví; dříve tak mohli učinit pouze samotní bývalí otroci. Povolení platí jen pro 5 let

řádně registrované organizace. Například IRA, jejíž žádost o registraci vláda zamítla, tuto podmínku nespĺňuje, a tudíž nemůžє stížnost podat (Freedomhouse 2016a).

Aktivisté bojující proti otroctví docílili toho, že otroctví je dnes oficiálně trestné. Je to nicméně oficiální stanovisko, jehož naplnění v praxi a na celém teritoriu Mauritánie zatím nelze dohlédnout.

5. Komparace a predikce

Poslední kapitola porovnává Mauritanii s dalšími třemi geograficky blízkými státy, sousední Niger, dále Burkinu Faso a Mali. Všechny čtyři státy mají velice podobné přírodní podmínky. Z hlediska politického je zajímavým státem tohoto srovnávání stát Burkina Faso, je sekulárním státem, zatímco ostatní tři státy jsou pod vlivem islámu. Při komparaci je zajímavé sledovat zda a případně do jaké míry stav otroctví v zemi ovlivňuje islám. Uvedené vybrané státy jsou podrobeny stručné analýze z ekonomického, politického a společenského hlediska a stavu otroctví. Poslední část je prognózou možného vývoje Mauritanie na základě analýzy stavu země i na pozadí současného politického vývoje ve světě.

5.1. Porovnání otroctví v muslimských státech v Africe s otroctvím v Mauritanii

Stát **Niger** je rovněž islámskou republikou, která je také situována v oblasti Sahelu a stejně jako v Mauritanii, i zde většinu území tvoří poušť nebo polopoušť. Niger oproti Mauritanii nemá přístup k moři, na severu sousedí s Alžírskem a Líbií, na západě s Mali, na východě se nachází republika Chad a na jihu státy Burkina Faso, Benin a Nigerie. Rozlohou je Niger 1 186 000 km² (Klíma 2012:29) větší než Mauritanie, ale s téměř 20 miliony obyvatel (Global Slavery Index 2016: 73) výrazně převyšuje počet obyvatel Mauritanie. Hlavním městem země je město Niamey. Obyvatelstvo Nigeru tvoří mnoho etnických skupin. Nejpočetnější etnickou skupinou jsou Hausové. Ti tvoří více než polovinu obyvatelstva státu. Početně významní jsou také Džermové a Songhajci, kterých je dohromady celkem asi 20 %. Dalšími etnickými skupinami jsou Fulbové a Peulové (8.5 %), Tuaregové (8 %), a Kanouri (4.3 %) a Maurové (Nations Encyclopedia 2016a). V zemi žijí také Libanonci, Nigerijci a Francouzi (MZV 2016a). Ti představují celkem asi jednoho procento obyvatel. Podobně jako mnoho obyvatel Mauritanie, i v Nigeru žije početná skupina obyvatelstva nomádkým způsobem života. Niger získal nezávislost na francouzské vládě stejně jako Mauritanie v roce 1960. V té době byl prezidentem Hamani

Diori a vládl společně s Nigerskou pokrokovou stranou. Opoziční stranou byl Nigerský demokratický svaz. Po dekolonizaci se prezident snažil udržovat dobré vztahy a kontakty jak s Východem, tak i se Západem. V 60. letech se stát ocitl v krizi, sucho ohrožovalo zemědělců a obyvatelé byli vystaveni nedostatku potravin a hladu. V tomto období byly činěny pokusy o sesazení prezidenta, které nakonec ustál. Ve vládě byli zastoupeni pouze Džermové, Songhajci a Maurové. Na vládnutí se nepodíleli Hausové a Fulbové. Koncem 60. let byla v Nigeru objevena ložiska uranové rudy. To přineslo zemi naději na zlepšení ekonomicko-hospodářské situace. Prezident Diori byl v roce 1974 vojenským pučem zbaven funkce a novým prezidentem se stal Sejni Kountché, vůdce puče. (Klíma 2016: 352) Kountché zemřel v roce 1987. Ve funkci hlavy státu ho nahradil jeho synovec Ali Saiba. V prezidentských volbách v roce 1993 vyhrál Mamadou Ousmane ze strany Demokratický a společenský konvent (CDS). Vláda musela v 90. letech bojovat s útoky Tuaregů a snažila se snižovat riziko útoků, tím že Tuaregy zapojila do správy státu. Přesto byl v roce 1996 prezident Ousmane i s vládou svržen a novým prezidentem se stal plukovník Ibrahim Baré Maïnassara, který byl v roce 1999 zavražděn během dalšího vojenského puče. Ještě v tomto roce se uskutečnily volby, které vyhrála koalice Národního hnutí za společenský vývoj MNSD a Demokratický a společenský konvent (CDS), prezidentem se stal Tandja Mamadou. Niger byl opět vystaven etnickým nepokojům ze strany Tuaregů v roce 2007 a země se i v důsledku nestability potýkala s ekonomickými potížemi. Tento stav přetrvával a v roce 2010 došlo k dalšímu vojenskému puči a prezident Mamadou Tandja byl svržen. Byly vyhlášeny nové prezidentské volby, které vyhrál Mahamadou Issoufou a premiérem vlády se stal etnický Tuareg Brigité Rafini s cílem zklidnit rozbouřenou politickou situaci v zemi. V roce 2010 byl Niger, tak jako celá oblast Sahelu, postižen suchem a v roce 2012 zase ničivými záplavami. To v zemi, kde se i přes nepříznivé přírodní podmínky, věnuje téměř 90 % obyvatelstva zemědělství, představovalo těžký zásah do ekonomiky země a života lidí. Pro ekonomiku země je důležitá těžba nerostných surovin, především uranu, rudy, mědi, kamenné uhlí a jiné. Od roku 2004 se těží i zlato. (Klíma 2012: 513–514).

Niger patří mezi chudé africké státy a lidé obývají převážně

venkovská sídla. Vzdělanost obyvatelstva je na velmi nízké úrovni. Přístup lidí k základnímu vzdělání je sice bezplatný, ale v mnohých oblastech školy zcela chybí. Statistiky uvádí celkem 70 % obyvatel negramotných a pouze 44 % dívek dosahují 6 tříd základního vzdělání (USAID 2016a).

V Nigeru žije stále mnoho lidí v otroctví. Aktivisté bojující proti otroctví tvrdí, že zde žije téměř 900 000 lidí v otroctví¹¹ (Journeyman Pictures 2008). Otroctví v Nigeru vychází stejně jako v Mauritánii z hluboce zakořeněné tradice, má podobnou formu a je také stejně sociálně podmíněné. Otroci vykonávají převážně různé práce spojené s chodem domácností a hospodářstvím svých pánů, jako jsou domácí práce, práce na farmách, obstarávání domácích a hospodářských zvířat. Otroci se obávají mluvit o tom, že jsou otroky. Otroctví se praktikuje jak ve městech, tak i ve vesnicích a podílejí se na něm převážně etnické skupiny Tuaregů, Maurů a Fulbů. Otroctví se dědí z generace na generaci, a tím se z otroků stávají automaticky skupiny nižší společenské třídy. Tuaregové mají poměrně složitý kastovní systém. Lidé, kteří se dnes řadí mezi Tuaregy a mluví jejich jazykem, byli předkové černých Afričanů, kteří byli Tuaregy zotročeni. Podobný vývoj můžeme hledat v Mauritánii u etnické skupiny Haratinců, kteří převzali kulturu svých otrokářů, Arabů, mluví jejich jazykem, ale původem jde o černé Afričany, kteří tak ztratili svoji identitu. Otroci se v této zemi mohou vymanit z otroctví díky dobré vůli svého pána, náboženským aktem nebo v důsledku změn životního prostředí. Například v důsledku sucha, což nutí otrokáře své otroky propustit, protože se jim nevyplácí obdělávat půdu, kterou vlastní, z důvodu ztráty její kvality. Otroci po získání svobody mají problémy získat zaměstnání nejen z důvodu chybějícího vzdělání, ale i proto, že tento člověk, který náhle získá svobodu neumí řešit mnohdy i zcela běžné a obyčejné životní situace. Proto bývalí páni-otrokáři i nadále nad těmito nyní „svobodnými“ lidmi uplatňují určitou formu moci a určují jim například koho mají volit, ženám určují zda se mohou vdát. Dívky a ženy jsou sexuálními otrokyněmi svých pánů. V Nigeru přežívá systém tzv. wahaya, kdy velmi mladé dívky z etnika Tuaregů, jejichž předky byli černí Afričané, jsou prodávány a dělají

---

¹¹ Rozhovor s aktivistou z místní organizace *Association Timidria* byl učiněn v roce 2005. (Journeyman Pictures 2008)

bohatým lidem převážně z etnika Hausonů nebo náboženským hodnostářům „páté neoficiální manželky“.¹² Podle údajů Anti-Slavery organizace je takto prodáno před svým 15. rokem až 83 % dívek, které se tak stávají sexuálními otrokyněmi (Anti-Slavery Organization 2016e). Samozřejmě, že ani v Nigeru podobně jako v Mauritánii nenajdeme žádný oficiální trh s otroky, ale otroctví je v Nigeru přítomno a je zde veřejným tajemstvím. Postoj vlády v Nigeru k tomuto problému je stejný jako v Mauritánii, to znamená že otroctví v zemi neexistuje (Journeyman Pictures 2008).

Otroctví bylo v Nigeru zrušeno v roce 1960, zakázáno v roce 1999 a trestným činem se stalo v roce 2003. Dle údajů organizace Anti-Slavery je počet otroků v Nigeru odhadován na 430 000¹³ (Anti-Slavery Organizace 2016e). Nadace Walk Free Foundation ve svém Global Slavery Index uvádí 127 000 otroků. (Global Slavery Index 2016: 26)

Další zemí, která je součástí komparace v této části diplomové práce, je **Burkina Faso**. Tento stát leží také v subsaharské Africe na západním pobřeží Afriky, jejími sousedy jsou státy Mali, Niger, Benin, Togo, Ghana a Pobřeží Slonoviny. V zemi je z 50 % vyznáváno islámské náboženství, pak jsou to domorodá náboženství a křesťanství. V zemi žije řádově 18 milionů obyvatel na rozloze pouhých 127 000 km² (Klíma 2012: 29). Hlavním městem je Wagadugu. Etnické skupiny v Burkině Faso tvoří Mosiové (patří mezi největší etnikum v této zemi, více jak polovina obyvatel), Tuaregové, Dogonové, Fulbové, Nunové, Lobiové, Bobové, Senúfové a mnoho dalších etnik. (Nations Encyclopedia 2016b) Burkina Faso se v době vyhlášení nezávislosti (5.8.1960) nad Francií jmenovala Horní Volta. Prezidentem byl Maurice Yaméogo, vůdce Voltského demokratického svazu (UDV), který zakázal v zemi všechny strany kromě své. Vedl prozápadní zahraniční politiku. V roce 1966 byl odstraněn vojenským pučem a v čele vojenské vlády stanul Abubakar Sangoulé Lamizana. Ten změnil zahraniční politickou orientaci země směrem

---

¹² V Nigeru jsou oficiálně povoleny čtyři manželky.

¹³ Anti-Slavery Organizace má uvedeno 43 000, avšak autorka se domnívá, že tento údaj je špatně napsán, že má být 430 000, jelikož organizace Anti-Slavery má ve většině případů vyšší počet obětí otroctví než nadace Walk Free Foundation.

k SSSR. V Burkině Faso přetrvávaly ekonomické problémy, které se dále prohloubily v období sucha a na přelomu 60` a 70` let patřila země k nejméně stabilním zemím západní Afriky (Klíma 2012: 356). Lamizana byl znovu zvolen v roce 1978, ale už v roce 1980 byl sesazen dalším vojenským převratem. V čele vojenské vlády stanul Saye Zerbo a ve funkci vydržel pouze do roku 1982. V roce 1983 se k moci dostal důstojník Thomas Sankara a ten prosadil nový název státu, Burkina Faso. Pod Sankarem vládl v Burkině Faso socialistický režim. Další převrat se v zemi uskutečnil v roce 1987, při kterém byl Sankara zavražděn. K moci se dostal Blaise Compaoré, který povolil činnost politických stran, země se politicky stabilizovala a ekonomika země se zlepšila (Tamtéž: 433–434). Compaoré byl v roce 2010 zvolen prezidentem. O Burkinu Faso se v této době začala zajímat vláda USA v souvislosti s bojem proti terorismu a místní armáda začala spolupracovat s armádou Spojených států amerických (Tamtéž: 508–509).

Burkina Faso je poměrně tolerantní vůči menšinám, jako jsou homosexuálové. Korupce je v Burkině Faso velká, v roce 2014 byla stanovena na 85. místo ze 175 sledovaných zemí organizací Transparency International. Burkina Faso je sekulárním státem a svoboda náboženství je oficiálně uznávaná. Ústava zaručuje svobodu projevu, přesto jsou média v Burkině Faso cenzurována (Freedom House 2015b). Ústava také stanovuje práva shromažďování, ale většina demonstrací je potlačena. Genderová diskriminace je v Burkině Faso nezákonná, ale v reálu jsou ženy přesto diskriminovány a to zejména na venkově. Brzká manželství přispívají k nigramotnosti žen a k velké porodnosti. Ochránci lidských práv upozorňují na nárůst případů ženské obřízky, přestože je v této zemi zákonem zakázána a od roku 1996 je obřízka trestným činem (Freedomhouse 2015b). V zemi se asi 90 % obyvatelstva živí zemědělstvím. Dalšími zdroji obživy jsou textilní průmysl a těžební průmysl. Těžba zlata je důležitým zdrojem příjmu země (Nations Encyclopedia 2016b).

Burkina Faso je tranzitní zemí v obchodu s lidmi. Týká se převážně mladých dívek, které jsou prodávány a následně se stávají obětmi sexuálního otroctví. Další formou moderního otroctví, která se v této zemi vyskytuje, je dětská práce, kdy zejména chlapci pracují v dolech při těžbě

zlata, a to v nelidských podmínkách. Práce v dolech je fyzicky náročná a velmi nebezpečná. Tím, že malé děti pracují, nechodí do školy a jsou jim tak zhoršovány budoucí možnosti pracovního uplatnění. Výjimkou nejsou ani pracující pětileté děti, přestože je v Burkině Faso zakázáno zaměstnávat děti mladší 16ti let. Děti často pracují i 14 hodin denně bez možnosti řádného ubytování a stravy, tedy bez možnosti nutné regenerace organismu. Přespávají mnohdy v blízkosti pracoviště, vedle zapnutých strojů nebo přístupu do dolu (PBS News Hour 2013). V Burkině Faso je jakákoliv forma otroctví zakázaná a je zde trestným činem.

Dle nadace Walk Free Foundation je v Burkině Faso 115 600 otroků (Global Slavery Index 2016: 27).

Poslední stát, který je v této diplomové práci s Mauritánií komparován, je stát **Mali**. Tato země se nachází v severozápadní části Afriky, je státem vnitrozemským a sousedí s Alžírskem, Nigerem, Burkinou Faso, Pobřeží slonoviny, Guinea, Senegalem a Mauritánií. Patří mezi velké státy, rozloha státu je 1 240 192 km² (Klíma 2012: 29) s počtem obyvatel 17,6 mil. (Global Slavery Index 2016: 27). Na území Mali se nachází pouště, polopouště a savany. Pouze asi třetina území na jihu je vhodná pro zemědělskou produkci. Stát však disponuje určitým nerostným bohatstvím. Mali těží a vyváží zlato, uran a ropa. Hovoří se zde francouzsky a nejrozšířenější domorodý jazyk je bambarština. Etnické skupiny v Mali tvoří Bambarové, Senufové, Songhajci, Fulbové, Mandinkové, Soninkové, Tuaregové a další etnika (MZV 2016b).

Mali bylo francouzskou kolonií a obdobně jako v jiných státech Afriky, došlo zde ke spojení několika etnik. V období dekolonizace vznikla v roce 1959 nová Federace Mali ze Senegalu, Súdánu, Horní Volty a Dahome. Po rozpadu Federace byla 22. 9. 1960 vyhlášena Republika Mali, jejím prezidentem se stal Mobido Keita (Klíma 2012: 293). V roce 1968 se vojenským pučem dostal k moci Músa Traoré a u moci zůstal až do roku 1991. Toto období je považováno za dobu diktatury (Vlasák 2014: 21). V roce 1990 propukly demonstrace, lidé se bouřili proti vládě a požadovali demokratizaci systému. Músa Traoré byl v roce 1991 svržen a v roce 1992

byla schválena nová ústava, v březnu 1992 se uskutečnily dvoukolové parlamentní volby. V nich zvítězil Svaz pro demokracii v Mali – Africká strana pro solidaritu a spravedlnost. Prezidentem se v prvních demokratických volbách stal Alfa Umar Konaré, který do úřadu nastoupil v červnu 1992 (Klíma 2012: 425). Mali se tak posunulo směrem k demokracii. Nadále však přetrvávala bída a nespokojenost. Prezidentu Alfa Umar Konaré se podařilo situaci uklidnit výměnou vlády, nepříznivá ekonomická situace však trvala. Přesto zvítězil i v další prezidentské volbě v roce 1997 a prezidentem zůstal do roku 2002. Nadále udržoval v zemi demokratizační tendence. Tuaregové, etnikum ze severu státu se bouřili a vytvářeli nepokoje v této části země. Nechtěli se smířit s druhořadým postavením. V letech 2007–2009 se nepokoje vystupňovaly a Tuaregové založili Národní hnutí za osvobození Azawadu. V této době byl již prezidentem Amadu Tumaní Turé, který zvítězil v prezidentských volbách v roce 2002 a poté i v roce 2007, v čele vlády byl Tuareg Ahmad Muhammad Ag Hamani (Tamtéž: 499). Nepokoje Tuaregů na severu však neustávaly a během tzv. Arabského jara se situace výrazně zhoršila. Tuaregové získali zbraně z Lýbie a zahájili útok v Mali, Čadu a Nigeru (Tamtéž: 500). Demokratický proces v Mali byl přerušen a v roce 2012 došlo k armádnímu puči, který znemožnil další prezidentské volby. Dosavadní prezident Turé byl svržen a platnost ústavy byla zrušena a během krátké doby byla přijata nová ústava. V dubnu 2012 byl zvolen nový prezident Dioncounda Traoré. Moc byla předána civilní vládě, ale přesto byla vláda nadále kontrolována vojenskými představiteli (Fiala 2012). Období destabilizace vlády využili Tuaregové a vyhlásili samostatný stát Azawad na severu země, který dosud není uznán žádným státem světa. Tuaregové se rozdělili na dvě skupiny, na umírněnější a radikálně islamisticky orientované. Ti jsou napojeni na teroristickou síť Al-Kajda (Tamtéž). Tyto události demokratizační proces v Mali prakticky ukončily. Mali je v současné době destabilizovaným státem a jeho obyvatelé jsou často vystaveni teroristickým útokům radikálních islamistických skupin.

V Mali bylo v roce 2012 zavedeno islámské právo šaría. Homosexualita není v zemi trestně stíhaná, ale tato menšina je

diskriminována. Ženy jsou převážně na severu země diskriminovány, domácí násilí je běžné a díky tradicím jsou pokroky v tom směru malé. V Mali je 48 % obyvatel negramotných, z toho činí více jak polovinu muži a 36 % ženy (Nations Encyclopedia 2016c; USAID 2016b). V Mali je rozšířen textilní průmysl a z hlediska ekonomiky země jsou důležité příjmy z těžby zlata. Mali je v Africe třetím největším producentem zlata. Rovněž rybolov je z hlediska hospodářství země důležitým oborem hospodaření. Asi 80 % obyvatelstva se živí zemědělstvím a 10 % žije kočovným způsobem.

V Mali je značně rozšířen obchod s lidmi, hlavně za účelem sexuálního otroctví. Tradiční a dlužné otroctví je také stále přítomné. Podle lidskoprávních organizací žije v Mali tisíce obyvatel v otroctví. Velkou část tvoří chlapci, kteří vykonávají práce v dolech při těžbě zlata. Tyto práce jsou fyzicky náročné, nebezpečné a zdraví poškozující.

Dle organizace Human Right Watch byl v roce 2011 odhadovaný počet dětí pracujících v dolech při těžbě zlata 20 000–40 000 (HRW 2011:6). Stejně jako v Burkině Faso, pracují děti v Mali také na farmách produkujících kakao. Podle organizace Anti-Slavery je obtížné určit přesný či alespoň odhadovatelný počet takto zneužívaných dětí, přesto se má za to, že se nejedná o nezanedbatelné číslo. Výjimkou není tradiční otroctví, kdy jsou dospívající děti pochytny a odvečeny na farmu, kde jsou nuceny pracovat pro majitele farmy. Děti, které se narodí matkám žijícím v otroctví, se stávají automaticky majetkem pána-otrokáře. V Mali je zákaz otroctví od roku 1960, ale nikdy nebylo v zákoně stanoveno, že je trestným činem. V Mali bojuje proti otroctví místní organizace *Temedt*. Ta spolupracuje s mezinárodní organizací Anti-Slavery International, která odhaduje počet otroků v Mali na 250 000 (Broadhead 2013). Podle nadace Walk Free Foundation žije v Mali kolem 110 000 lidí v otroctví (Global Slavery Index 2016: 27).

Následující tabulka souhrnně porovává údaje zemí Mauritánie, Niger, Burkiny Faso a Mali. Jsou zde uvedeny údaje o počtu otroků, jeho procentuální poměr vůči počtu obyvatelstva té konkrétní země. Údaje jsou převzaty z nadace Walk Free Foundation a také od nevládních organizací

pro posouzení rozdílů mezi těmito údaji.

	Mauritánie	Niger	Burkina Faso	Mali
Velikost země	1 030 700 km ²	1 186 408 km ²	274 200 km ²	1240192 km ²
Počet obyvatel	4 068 000	19 899 000	18 106 000	17 600 000
Počet otroků dle Global Index Slavery	43 000	127 000	115 600	110 200
Odhadované procento k počtu obyvatel	1,058 %	0,638 %	0,638 %	0,626 %
Počet otroků dle NGO's	500000–600000 (Anti-Slavery)	870000 (Association Timidria)	500000–700000 (Unicef)	250000 (Anti-Slavery)
Odhadované procento k počtu obyvatel	12,3 % - 14,74 %	4,37 %	2,76 %- 3,87 %	1,42 %
Druh otroctví	Tradiční otroctví	Tradiční otroctví, sexuální otroctví	Dětská práce, obchod s lidmi	Dětská práce, tradiční otroctví
Trestný čin	Ano	Ano	Ano	Ne, pouze zakázáno
Průměrná délka života	63 (Worldbank2014)	61 (Worldbank2014)	58 (Worldbank 2014)	Data nejsou k dispozici.
Náboženství	Islámské	Islámské	50% islámské, místní náboženství a křesťanství	90 % islámské

Tabulka č. 5 Autorka diplomové práce dle zdrojů Worldbank a Global Slavery Index.

S Mauritánií byly v této kapitole porovnány tři země, všechny země

jsou součástí západní Afriky a všechny země spadaly v době kolonizace pod Francii a v době dekolonizace vedla každá země jinou zahraniční politiku, pouze Niger a Burkina Faso vedly obdobnou a to, že spolupracovaly jak se Západem, tak i s Východem. Niger a Mali jsou také velikostí své země srovnatelné s Mauritánií. Burkina Faso je velmi malá země oproti těmto třem zemím, ovšem má srovnatelný počet obyvatel jako Mali a Niger. Co se týče délky průměrného života, ten je také srovnatelný ve všech zemích a délka života není až tak malá kolem 60-ti let, pouze k zemi Mali není tento údaj k dispozici. Také procentuálně počet otroků žijících v těchto zemích je dle Indexu Global Slavery podobný, ovšem dle mezinárodní organizace jako je Anti-Slavery Organizace či místních organizací pracujících v těchto konkrétních zemích se již procentuální poměr liší, nejvíce vyčnívá Mauritánie. Tradiční otroctví je v Mauritánii a v Nigeru, má stejnou podobu, v obou zemích je založeno na kastovním systému společnosti. V Nigeru se ovšem vyskytuje také určitá forma sexuálního otroctví tzv. „wahaya“, což znamená prodej dívek na základě tradic, tato forma v Mauritánii není. V Mauritánii je sice také přítomné sexuální otroctví, ale to je spojeno s tradičním otroctvím, kde žena, která je otrokyní svého pána-otrokáře, mu slouží i jako sexuální objekt. Tradiční otroctví se také nachází v Mali a je spojeno s kastovním systémem. V tomto státě se rovněž nachází forma moderního otroctví a sice dětská práce, mnoho dětí pracuje v dolech na těžbu zlata nebo na plantážích kaka. Další formou moderního otroctví v této zemi je obchod s lidmi, především žen, které poté slouží jako sexuální otrokyně. Tento problém se vyskytuje také v Burkině Faso spolu s dětskou prací. V Burkině Faso není přítomné tradiční otroctví, tak jako ve zbylých třech zemích. Burkina Faso je stát, kde je sice islámské náboženství, ale je to sekulární stát a jsou zde i náboženství domorodá a křesťanství, zbylé tři země jsou muslimské (Mali má 90 % islámské náboženství). Hlavně Mauritánie je velmi ortodoxní islámskou zemí, jak je již výše v této práci popsáno. Ve všech zemích je otroctví zakázáno, ovšem pouze v Mauritánii, Nigeru a Burkině Faso je trestným činem. Zde se nabízí pouze jeden společný rys pro přežívání tradičního otroctví a to je náboženství, jelikož v zemích Mauritánie, Mali a Nigeru převažuje náboženství islámské, zato v Burkině Faso jsou přítomna i jiná náboženství a tradiční otroctví v této zemi není. Nemá na to

vliv ani to, jestli je otroctví trestným činem či ne.

5.1. Předpokládaný vývoj mauritánské, resp. africké tradiční společnosti a odstraňování reliktní otroctví

Z výše uvedeného výzkumu otroctví v Mauritanii je možné vyvodit a pojmenovat příčiny existujícího otroctví, které brání jeho odstraňování. Z nich nejvýraznější jsou zakořeněné tradice, strukturování mauritánské společnosti a chudoba.

K silným tradicím Mauritanie patří výrazné strukturování společnosti, tzv. kastovní systém. Tato tradice je podporována i politicky. Mauritánská vláda je ovládána převážně bílými Maury, kterým tento stav vyhovuje, a proto není ani v jejich zájmu na situaci cokoli měnit. Dalším výše uvedeným faktorem bránícím odstraňování otroctví je chudoba. Ta je ve značné míře objektivně podmíněna přírodními podmínkami, kdy většinu rozsáhlého území státu tvoří nehostinná poušť. Z této skutečnosti vyplývají další nepříznivé podmínky života: značné vzdálenosti mezi obydlenými místy při nedostatečné komunikační infrastruktuře a nedostatečně rozvinutá školská soustava a nízká vzdělanost obyvatel. Početné skupiny udržují svobodný nomádský způsob života, který ovšem rovněž přispívá k vysokému podílu negramotných. V hierarchii životních potřeb nomádi a chudí pochopitelně upřednostňují nutnost obstarání stravy před vzděláváním sebe a svých dětí. Nomádský způsob života spojený mnohdy se značnou odloučeností od obydlených sídel vytváří pocit svobody a anonymity těchto skupin obyvatel. Ty se nepodílejí na politickém rozhodování, zůstávají mimo dosah státní moci. Tento stav však umožňuje nomádům udržovat i tradice spojené s otroctvím.

Shrneme-li příčiny stále živého otroctví v Mauritanii, zjistíme, že jde o kombinaci tradiční společnosti, způsob života, negramotnost a politiku vlády, která s problémem otroctví navenek oficiálně bojuje, ale ve skutečnosti nic nepodniká pro odstraňování tohoto přežitku. To vše přispívá k udržování otroctví v zemi, přestože zde bylo otroctví oficiálně zakázáno v roce 1981 a od roku 2007 je i trestným činem. Na příkladu Mauritanie

a dalších v práci uvedených afrických států se ukazuje, jak málo účinné je v boji s otroctvím pouhé přijetí legislativy zakazující otroctví i práce různých nevládních organizací, i když vliv nevládních organizací na zlepšení podmínek některých obyvatel nelze popřít. Domnívám se, že boj s otroctvím musí mít komplexnější charakter a ústředními úkoly musí být odstraňování chudoby, snižování negramotnosti a nezaměstnanosti. Přitom je nutné vyjít z reálné situace člověka-otroka, který se osvobodí z otroctví, ale pak nemá žádnou životní perspektivu, pokud nesežene práci, která uživí nejen jeho, ale i jeho rodinu. Měl by mít možnost žádat o pomoc stát nebo nevládní organizace bojující s otroctvím. Když k tomu přidáme sílu tradičního života a obecné pokládání otroctví za společensky přijatelný jev, pak teprve vyvstává obraz obtíží a problémů, které představuje boj s otroctvím.

Při prognózování dalšího vývoje otroctví v Mauritánii i jinde je třeba vzít v úvahu také aktuální geopolitickou situaci ve světě a s tím spojené mezinárodní vazby Mauritánie. Spojenectví mauritánské vlády s vládami USA a EU v boji proti terorismu oslabuje vůli řešit problémy země včetně otroctví, protože mocnosti nechtějí svého důležitého spojence v boji proti terorismu ztratit. V nedávné době bylo poměrně mnoho zemí rozvráceno válečnými konflikty a na mnoha místech muslimského světa panuje napětí, které hrozí přerůst v otevřený konflikt. V takové situaci se méně aktuální a méně důležité problémy – jako je otroctví nejen v Mauritánii nebo příkré sociální nerovnosti v zemích „třetího světa“ – dostávají na „vedlejší kolej“. K problému otroctví by se pak světové společenství mohlo vrátit až v příznivější globální atmosféře.

Díky práci neziskových organizací, které v Mauritánii bojují proti otroctví, se daří vymanit některé otroky z otroctví, přitom však jsou takoví osvobození lidé ve svém nezávislém životě zcela ztraceni. Většinou neumí číst ani psát, nemají finanční prostředky a nemají ponětí o svých právech. Neznají svoji identitu, mají podlomené sebevědomí, které přenášejí z generace na generaci. Bývalí otroci si i nesou sami v sobě statut otroka, jak uvádí mauritánský velvyslanec v USA Ibrahim Dio. V současnosti jim při zorientování pomáhají především neziskové organizace, ze strany vlády

však zatím podpora nepřichází. Je třeba, aby vláda připustila, že otroctví v Mauritánii stále existuje a že lidé, kteří se z otroctví vymaní, potřebují vládní podporu. Jenom tak mohou být pro vlastní stát v budoucnu přínosem a budou se moci v dalším životě seberealizovat a prožívat plnohodnotný život. Mauritánie je chudou zemí, není obdařena významným nerostným bohatstvím a ani další přírodní podmínky jí neumožňují s chudobou aktivněji bojovat. Tato skutečnost také samozřejmě neumožňuje radikální boj s otroctvím.

Predikce připouští možný optimistický scénář boje s otroctvím v Mauritánii. Na jeho začátku musí být nová politika vlády. Vláda musí začít důsledně vyžadovat dodržování zákona na boj s otroctvím. Současně musí zajistit jisté množství finančních prostředků na programy podpory lidí, kteří se budou postupně vymaňovat z otroctví a účinně propagovat osvobozovací proces lidí z otroctví. Což může pomoci úspěšně odstranit relikty otroctví v Mauritánii, k čemuž může přispět i fakt, že Mauritánie nemá velké množství obyvatel.

Pesimistický scénář vychází z předpokladu, že vláda setrvá u svého dosavadního postoje, to znamená, že nadále nebude mít zájem s problémem otroctví v zemi vážně bojovat. Tudíž zbude na neziskové organizace, aby čelily tomuto problému a suplovaly v tomto boji nadále vládu. I přes veškerou snahu pak bude práce nevládních neziskových organizací neúčinná a v lidech osvobozených z otroctví bude narůstat nespokojenost; taková frustrace může narůst do celospolečenského napětí, které se obrátí proti vládě. V minulosti neziskové organizace v Mauritánii, především mezinárodní organizace Anti-Slavery International, pomohly k přijetí zákona o zrušení otroctví a jeho kriminalizaci. Díky tomuto pozitivnímu faktu lze předpokládat, že se této organizaci může i v budoucnu podařit prosadit u vlády další podpůrné programy na odstranění otroctví. Mimo jiné také antidiskriminační zákon umožňující odstranit útisk některých etnik v Mauritánii. Je nutné také předcházet napětí mezi etnickými skupinami, které byly po staletí utiskovány, a těmi, které se po staletí řadí k „aristokracii“. Aby se vyloučila eskalace napětí do masakrů, jež postihly kupříkladu Rwandu v roce 1994, bude nutné v Mauritánii přistupovat

k odstraňování otroctví citlivě, aby i zde nedošlo k výbuchu etnických nesvárů a následnému politickému chaosu v zemi.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit jaké jsou příčiny přetrvávání otroctví v Mauritánii a souvislosti mezi relikty otroctví a politickým systémem v zemi. Diplomová práce vycházela z hypotézy, že tradiční islámská společnost v méně rozvinutých a méně exponovaných afrických státech brzdí likvidaci otroctví a jeho reliktů i přes existenci formálně demokratického systému státu. V textu práce autorka rozebrala několik aspektů, které měly pomoci nalézt tyto příčiny. Jednalo se o politický systém v Mauritánii, ekonomický stav země, o její přírodní podmínky a nerostné bohatství, tradice země a jejich vliv na život mauritánské společnosti, stav školství a vliv islámu na běžný život mauritánského obyvatelstva.

První, teoretická část práce uvedla a analyzovala základní mezinárodní listiny, které se zabývají lidskými právy a možnostmi jejich implementace v praxi. Pomocí Maslowovy pyramidy, tj. hierarchie uspořádání lidských potřeb, bylo ukázáno, že aplikovatelnost těchto listin v praktickém životě je obtížně proveditelná, až nemožná. Některé články Všeobecné deklarace lidských práv jsou dokonce v přímém rozporu s islámským právem šaría, jež podstatným způsobem ovlivňuje politiku a život v Mauritánii. Například článek č. 18 Všeobecné deklarace lidských práv stanovuje právo každého na svobodu myšlení a svobodnou volbu náboženství, ale islámské právo šaría považuje všechny nemuslimy za bezvěrce, což v Mauritánii automaticky zbavuje nároku na mauritánské občanství každého, kdo odstoupí od muslimského náboženství.

Otroctví v Mauritánii bylo v práci analyzováno jak z historického pohledu, tak i z pohledu současnosti z důvodu snazšího pochopení příčin úporného přetrvávání otroctví v této zemi. Práce poukázala a popsala moderní formy otroctví, které se vyskytují v současnosti nejen v Africe, ale i jinde ve světě. V tabulce je pak uveden přehled počtu obětí otroctví ve světě podle oblastí. Tabulka rovněž zobrazuje rozšíření různých typů a forem otroctví. Například nucené práce mohou mít podobu domácího

otroctví, které je nejvíce rozšířeno jak v severní, tak i v subsaharské Africe, ale nucené práce se mohou vyskytovat i v oblasti rybolovu, jako je tomu převážně v Asii. Bylo zjištěno, že tradice podporují šíření sexuálního otroctví, nuceného manželství, dědičného otroctví, včetně otroctví dětského. Stejně tak chudoba, konflikty a nedostatek vzdělání podporují šíření jak dětského a sexuálního otroctví, tak i nucených prací.¹⁴

První část diplomové práce stručně popsala agendu vybraných mezinárodních organizací bojujících proti otroctví ve světě. Jednou z nejstarších organizací je Anti-Slavery International, která působí i v Mauritanii a úzce spolupracuje s obdobnými místními organizacemi. Činnost těchto organizací je respektována, napomohla například i ke zpřísnění trestu za držení otroků v Mauritanii z 5–10 let na 10–20 let odnětí svobody.

V druhé části diplomové práce autorka vzala v úvahu proměnné faktory, které jsou důležité při hledání příčin otroctví v Mauritanii. Je zde rozebrána ekonomická situace země a její přírodní podmínky. Mauritanie je velkou zemí svojí rozlohou, hustotou obyvatel na km² se řadí mezi prvních deset zemí světa s nejmenší mírou osídlení. Mauritanie, ale patří mezi chudé země. I přes nepříznivé přírodní podmínky se většina obyvatel země živí zemědělstvím. Pro hospodářství země je významný rybolov a těžební průmysl. Problémem státu je vysoká míra nezaměstnanosti obyvatel, která dosahuje 30 %. Všechny tyto faktory se promítají do udržování určitých forem a reliktní otroctví v zemi.

Při hledání příčin otroctví bylo důležité analyzovat také kastovní systém, který je v mauritánské společnosti významně zastoupen. Rozdělení a strukturování společnosti v Mauritanii je podmíněno historickým vývojem země a její současný politický a hospodářský stav spíše přispívá k udržování tohoto dělení společnosti. Nejdiskriminovanějším etnikem jsou zde tzv. Haratinci. Jedná se o potomky černých Afričanů, kteří postupně převzali kulturu a jazyk Arabů, jež Mauritanii osídlili později než Haratinci.

---

¹⁴ Viz tabulka na straně 28. Kapitola: 2.2. Typologie otroctví v Africe v současné době

Arabové, tzv. bílí Mauři, se považují v Mauritánii za aristokracii. Jejich postavení ve společnosti podporuje silné majetkové zázemí a politická síla. Toto přetrvávající tradiční společenské uspořádání se jeví jako hlavní příčina setrvávajícího otroctví v archaické podobě. Tento stav je udržován i politickým systémem státu, kdy moc je téměř plně pod kontrolou prezidenta Azíze. Mauritánie má sice parlament s několika politickými stranami, ale opozice je velmi slabá. Vládnoucí strana UPR disponuje v parlamentu 76 křesly, zatímco opoziční strana Tawassoul jich má pouze 16. Vládnoucí strana zastává politický názor, že otroctví v Mauritánii neexistuje, a pouze přiznává, že existují následky otroctví. Stejného názoru je také prezident, jehož vládnoucí strana zcela podporuje. Vláda prezidenta Azíze pomáhá boji proti otroctví pouze tím, že vytvořila rozpočet na pomoc potomkům otroků. Naopak opoziční strany se tomuto tématu ve svých programech věnují daleko více, ale jejich síla v parlamentu je velmi slabá. Opoziční strany jako je APP či Tawassoul zahrnují do svého programu několik bodů, které mají pomoci vymýtit otroctví v této zemi. Například APP chce do ústavy zavést dodatky, které by měly napomoci odstranit nerovnosti etnik v Mauritánii. Také nejsilnější opoziční strana Tawassoul chce nerovnosti ve společnosti odstranit a také vidí silný potenciál ve vzdělávání dětí bývalých otroků a samotných bývalých otroků a sociální rekonvalescenci, což má pomoci se vyrovnat se stigmaty letitého otroctví. Ovšem odmítání přiznat realitu vládnoucí stranou a prezidentem značně oslabuje boj proti otroctví v zemi. Ten je tak odkázán převážně na aktivitu mezinárodní organizace Anti-Slavery International, která podporuje místní organizace. Jednou z významných místních organizací bojujících proti otroctví je SOS Esclaves. Tu spoluzaložil a řídí bývalý otrok Boubacar Messaoud. Další místní organizací je politické hnutí El Hor. Jedná se o politické hnutí založené bývalými otroky, převážně Haratinci, kteří bojují proti diskriminaci své etnické skupiny. Proti otroctví bojuje také IRA. Tato organizace není ovšem vládou povolená a její hlavní představitelé byli již několikrát zatčeni jako organizátoři demonstrací proti otroctví. Hlavním představitel IRA je Biram Ould Abeid, který byl také prezidentským kandidátem ve volbách roku 2014. Činnost těchto organizací nemá podporu vlády, přesto však společně dosáhly jistých pozitivních výsledků. Jak již

bylo uvedeno, podařilo se jim dosáhnout změn v legislativě státu v otázce zpřísnění trestů za provozování otroctví a další úspěch je umožnění samotné organizaci podávat stížnosti na případy porušování zákona. Dříve tak mohl činit pouze nesvobodný člověk sám. Tato pravomoc se vztahuje pouze na organizace registrované v zemi nejméně pět let a musí být vládou povolené.

Dalším faktorem, který ztěžuje boj proti otroctví v Mauritanii, je postoj mezinárodního společenství vůči otroctví v Mauritanii. USA a EU v zásadě přejímají argumentaci vlády a prezidenta Azíze, že Mauritánie bojuje pouze s pozůstatky otroctví a s velkými rozdíly ve společnosti. Tím bagatelizují skutečnost existence problému otroctví v této zemi a ztěžují práci všem organizacím, které se snaží proti otroctví bojovat. Pravděpodobným důvodem takového postupu USA a EU vůči otroctví v Mauritanii je snaha podpořit boj mezinárodního společenství proti terorismu v této části Afriky a prezident Azíz je pro velmoci hlavním spojencem v jejich plánech pro tuto oblast. To může být také důvodem, proč se údaje o počtech otroků tak liší a není jednoduché se v nich orientovat. Příkladem je tabulka na straně 52, ve které nejsou některé údaje uvedeny a některé jsou převzaty ze sekundárních zdrojů, jelikož autorka nemohla dohledat údaje z primárních zdrojů. K nevěrohodnosti údajů o počtech obětí otroctví přispěla i organizace Walk Free Foundation, která k roku 2013 uvedla počet otroků 140 000–160 000 a v roce 2016 pouze 43 000. Jiné organizace jako je Anti-Slavery International, SOS Eslcaves či IRA uvádějí mnohem vyšší počty otroků (více jak půl milionu) než organizace Walk Free Foundation, která je finančně podporována vládou USA. Problém věrohodnosti uváděných údajů spočívá i ve skutečnosti, že lidé setrvávající v otroctví většinou nemají možnost se dovolat svých práv a na svůj stav upozornit.

Autorka diplomové práce vidí potenciál ve výzkumu výhod boje proti terorismu vládou Mauritánie pro samotný stát a jejich obyvatele v porovnání s výhodami či škodami, které může odstranění otroctví pro stát a obyvatele Mauritanii přinést.

Další faktorem, který nepřímě přispívá k udržení archaického otroctví

v Mauritánii je náboženství. Islám svým působením podporuje rozdělení společnosti na kasty a toto rozdělení je důležitou příčinou udržování otroctví v Mauritánii. Islám jako náboženství je významnou součástí politiky a řízení správy státu a obyvatelé jeho učení podporují a respektují. Obyvatelé dokonce vítají i taková rozhodnutí soudů, jako je rozhodnutí o trestu smrti pro kritika islámu. Islámské náboženství je také zneužíváno samotnými otrokáři při snaze udržovat otroky nesprávným výkladem, který podporuje jejich status nadřazenosti. S tím souvisí nedostatečné vzdělání, spíše se jedná o udržování otroků v negramotnosti. K takovému stavu přispívá velká rozloha země, malá hustota osídlení, obrovské vzdálenosti mezi obydlými místy, nedostupnost komunikačních prostředků a vše, co s tímto stavem souvisí a ovlivňuje život lidí. To vše vytváří podmínky pro značnou anonymitu odlehlých míst, kde udržování otroctví nehrozí postihem viníků.

Specifické je postavení žen v Mauritánii. Ženám je umožněno studovat, vykonávat všechny práce jaké vykonávají muži, ženy jsou zastoupeny i v politice. To vytváří zdání, že v Mauritánii neexistuje diskriminace žen ve společnosti. Při podrobnějším studiu života společnosti rychle zjistíme, jak silně jsou ženy znevýhodněny. Na vině jsou velkou měrou opět společenské tradice a špatné zákonodárství. Například v případech znásilnění ženy má u soudu svědeckví ženy poloviční hodnotu proti svědeckví muže. Žena také může být odsouzena za cizoložství, apod. Je zde zřejmý rozpor mezi tradiční společností a moderním pojetím rovnosti pohlaví. Z tohoto pohledu je důležité zkoumat postavení žen v Mauritánii jako komparaci tradičního postavení ženy a jejího reálného pracovního a společenského zařazení.

Souhrnně lze konstatovat, že výzkum doložil jako hlavní příčinu setrvávajícího otroctví tradiční sociální stratifikaci. Dalšími podstatnými faktory, které pomáhají udržovat otroctví v Mauritánii, je islámské náboženství, politika a řízení státu, nedostatečné vzdělání obyvatelstva, geografické a přírodní podmínky. Souhrn těchto faktorů oslabuje pozitivní efekty a výsledky práce mezinárodních organizací bojujících proti otroctví stejně jako vyhybavý postoj vlády a prezidenta vůči likvidaci zbytků otroctví v Mauritánii. Přesto lze hodnotit výsledky těchto organizací v boji

proti otroctví jako přínosné. K úplnému odstranění otroctví v zemi je však ještě daleko a bez budoucí podpory vlády to nebude plně možné.

Práce se také zabývala komparací afrických států s podobnými geografickými a přírodními podmínkami. Bylo možné konstatovat, že podobné formy otroctví jako v Mauritánii lze nalézt také v Nigeru. Jako hlavní příčina se jeví i zde tradiční rozdělení společnosti, stejný vliv islámského náboženství a podobné stanovisko vlády vůči otroctví jako v Mauritánii. Jeden rozdíl ovšem tato komparace vykazovala, a to procentuální poměr otroků vůči počtu obyvatelstva. V Mauritánii je tento poměr podstatně větší než v Nigeru. Dalšími porovnávanými zeměmi byly Mali a Burkina Faso. Burkina Faso je výrazně menší stát, ale s velkým počtem obyvatel. Problém otroctví v Burkině Faso je spíše spojen s chudobou této země a také forma otroctví je jiná než v Mauritánii a Nigeru, a sice ve formě dětské práce či obchodu s lidmi. Burkina Faso ovšem nedisponuje rozdělením společnosti na kasty a je sekulárním státem. V návaznosti na tuto diplomovou práci by bylo pro afrikanistiku přínosné prohloubit podobná komparativní studia, jež by rozvedla odpovědi na hypotézu, se kterou tato práce pracovala a kterou detaily výzkumu částečně potvrdily.

Prameny a literatura

Prameny

Internetové zdroje

AFP news agency. 2014. *Children risk their lives for gold in Burkina Faso*. https://www.youtube.com/watch?v=p5AFNT_kRUc (29.10.2016)

Africa-News and Analysis. 2014. „*Mauritania hits at anti-slavery and land reform activists*.“ [https://africajournalismtheworld.com/tag/el-hor-political-movement/\(29.9.2016\)](https://africajournalismtheworld.com/tag/el-hor-political-movement/(29.9.2016))

Afrika Online.cz. 2001. *Historie otroctví v Africe*. <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2005121201> (21.8.2016)

Alakhbar.2012 „*Mauritanie: Le président Aziz a concrétisé son programme électoral (UPR)*.“ <http://www.fr.alakhbar.info/4976-0-Mauritanie-Le-president-Aziz-a-concretise-son-programme-electoral-UPR.html> (20.3.2016)

Amnesty International. 2016a. „*Blogger wegen Facebook-Eintrag zum Tode verurteilt*.“ <https://www.amnesty.ch/de/laender/afrika/mauretaniens/dok/2016/briefaktion-fuer-zum-tode-verurteilten-blogger> (29.9.2016)

Anti-Slavery International. 2016. *Child and Forced Marriage*. [http://www.antislavery.org/english/slavery_today/descent_based_slavery_2/default.aspx\(20.8.2016\)](http://www.antislavery.org/english/slavery_today/descent_based_slavery_2/default.aspx(20.8.2016))

Anti-Slavery International. 2016. *Forced Labour*. http://www.antislavery.org/english/slavery_today/forced_labour/default.aspx (14.8.2016)

Anti-Slavery International. 2016. *Slavery in Mauritania*. http://www.antislavery.org/english/slavery_today/descent_based_slavery/slavery_in_mauritania/default.aspx (29.9.2016)

Anti-Slavery International. 2016a. *Who we are*. http://www.antislavery.org/english/who_we_are/english/who_we_are/english/who_we_are/antislavery_international_today.aspx (15.8.2016)

Anti-Slavery International. 2016b. *2015-16: Our work in numbers*.
http://www.antislavery.org/english/who_we_are/work_in_numbers.aspx
(15.6.2016)

Anti-Slavery International. 2016d. *Child Slavery*.
http://www.antislavery.org/english/slavery_today/child_slavery/default.aspx
(28.8.2016)

Anti-Slavery International. 2016e. *Slavery in Niger*.
http://www.antislavery.org/english/slavery_today/descent_based_slavery/slavery_in_niger/default.aspx (29.10.2016)

Anti-Slavery International. 2016. *Human Trafficking*.
http://www.antislavery.org/english/slavery_today/trafficking/default.aspx
(28.8.2016)

Auswärtiges Amt. 1995-2016. *Mauritanien*. http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/Mauretanien/Innenpolitik_node.html (20.8.2016)

Business Info.cz. 2016. *Mauritánie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*.
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/mauritanie-zakladni-charakteristika-teritoria-18097.html> (25.8.2016)

Celý svět. 2016. *Mauritánie*. <http://www.celysvet.cz/mauretanie-statistika-info-stat-zeme-zemepis-cestovani> (21.3.2016)

Český helsinský výbor. 2013. *Úmluva o otroctví*.
<http://www.helcom.cz/cs/umluva-o-otroctvi/> (16.8.2016)

Country Economy. 2016. *Mauritania*.
<http://countryeconomy.com/countries/mauritania> (25.8.2016)

Dějiny v pohodě. 2013. *Československo a Společnost národů*.
<http://www.dejinyvpohode.cz/Articles/965-2-Ceskoslovensko+a+Spolecnost+narodu.aspx> (20.8.2016)

Free the Slaves. 2016a. *Community based causal model*.
<http://www.freetheslaves.net/our-model-for-freedom/community-based-causal-model/> (17.8.2016)

Freedom House. 2016a. *Mauritania*.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/mauritania>
(20.8.2016)

Freedom House. 2015b. *Burkina Faso*.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2015/burkina-faso>
(29.10.2016)

History.com. 2016. *Treaty of Versailles*.
<http://www.history.com/topics/world-war-i/treaty-of-versailles>(20.10.2016)

Internationale Arbeitsorganisation. 2016a. *Ziele und Aufgaben*.
<http://www.ilo.org/berlin/ziele-aufgaben/lang--de/index.htm> (20.8.2016)

International Labour Organisation. 2013b. *Child Labour*.
<http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>
(26.8.2016)

IRA Mauritanie Pour une Mauritanie Juste. 2016. *Esclavage en Mauritanie: „La gangrène“ sévit malgré l'abolition*.
<http://www.iramauritanie.org/2016/11/esclavage-en-mauritanie-la-gangrene-sevit-malgre-labolition/>(17.11.2016)

Journeyman Pictures. 2008. *Modern Day Slavery-Niger*.
<https://www.youtube.com/watch?v=ZfsB5g-R9eQ> (29.10.2016)

Kalendárium. 2009. *Německo vystoupilo ze společnosti národů. Moderní dějiny*.
<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/326-kalendarium/>
(20.8.2016)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. a. *Niger*.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/niger/index.html(28.10.2016)

Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky. b. *Mali*.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/mali/(20.3.2016)

Nations Encyclopedia. 2016a. *Niger-Ethnic groups*. Dostupné na: <http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Niger-ETHNIC-GROUPS.html>(29.10.2016)

Nations Encyclopedia. 2016c. *Mali-Education*. <http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Mali-EDUCATION.html>(29.10.2016)

Nations Encyclopedia.2016b. *Burkina Faso-Economy*. <http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Burkina-Faso-ECONOMY.html>(29.10.2016)

Organisation Contre les Violations, OCVIDH des Droits Humains.2010. *La vision de Tawassoul à propos de l'esclavage et de ses séquelles en Mauritanie*. <http://www.ocvidh.org/article.php?thold=0&mode=nocomments&order=0&sid=1723>(20.3.2016)

PBS NewsHour. 2013.*Children in Burkina Faso Get Dirty Work of Digging*. <https://www.youtube.com/watch?v=gwT4DQT1DBs> (30.10.2016)

Sahel Revival. 2013. *Mauritanian customs and Tradition*.<http://sahelrevival.blogspot.fr/2013/04/animism-this-belief-recognizes.html>(29.9.2016)

UNICEF. 2013.*Child Marriages: 39 000 Every day* https://www.unicef.org/media/media_68114.html (20.10.2016)

Union interparlementaire. 1996-2016.*Mauritanie Al-jamiya-Al-Wataniya (Assemblée nationale)*. http://www.ipu.org/parline-f/reports/1207_E.htm (20.3.2016)

USAID. 2016a. *Niger Education*. <https://www.usaid.gov/niger/newsroom/fact-sheet/education> (29.10.2016)

USAID.2016b. *Education*. <https://www.usaid.gov/mali/education> (29.10.2016)

Women in the Window International.2014. *Trokosi Slave Girls in West Africa*. <https://womeninthewindow-intl.org/trokosi-slave-girls-west-africa/> (18.8.2016)

World Databank. *Mauritania*. 2016.<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=MRT> (25.8.2016)

Literatura

Anti-Slavery International. 2015c. „2014-2015 Annual Review“. Dostupné na: http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2015/a/annual_review_201415.pdf (22.8.2016).

Asociace pro mezinárodní otázky. 2013. *Novodobé otroctví*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky. Dostupné na: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Novodobé-otroctví%20AD-HRC.pdf> (13.8.2016).

Banderet, Jean-Marie. 2015. „Sklaverei im 21. Jahrhundert.“ *Amnesty International*. Březen 2015. Dostupné na: <https://www.amnesty.ch/de/ueber-amnesty/publikationen/magazin-amnesty/2015-1/mauretaniens-sklaverei-im-21-jahrhundert#> (29.9.2016).

Bat, Par Jean-Pierre a Hiribarren, Vincent. 2014. „Mauritanie 2014: des élections présidentielles si discrètes.“ *Libération Africa4*, 7.7.2014. Dostupné na: <http://libeafrica4.blogs.liberation.fr/2014/07/07/mauritanie-2014-des-elections-presidentielles-si-discrettes/> (20.3.2016).

Boulkheir, ould Messaoud.2007. „Programme electoral du candidat de L'Alliance populaire progressiste“. *Avomm*. 3.3.2007. Dostupné na: http://www.avomm.com/PROGRAMME-ELECTORAL-DU-CANDIDAT-DE-L-ALLIANCE-POPULAIRE-PROGRESSISTE_a2102.html (20.3.2016).

Broadhead, Ivan. 2013. „Malians Call for Criminalization of Slavery.“8.8.2013. *VOA Africa*. Dostupné na: <http://www.voanews.com/a/malians-call-for-criminalization-of-slavery/1725960.html> (29.10.2016).

Brown, Stephen. 2013. „Africa’s sorrow, Obama’s shame. Obama ignores modern-day Arab slavery victims during his African odyssey.“ *Frontpage Mag*. 7.7.2013. Dostupné na: [http://www.frontpagemag.com/fpm/196004/africas-sorrow-obamas-shame-stephen-brown\(30.9.2016\)](http://www.frontpagemag.com/fpm/196004/africas-sorrow-obamas-shame-stephen-brown(30.9.2016)).

Buchtyar, Petr. 2009. Politicko-ekonomický vývoj Mauritánie. *Člověk -Časopis pro humanitní a společenské vědy č.15*. Dostupné na: http://clovek.ff.cuni.cz/pdf/buchtyar_clanek_15.pdf (20.8.2016).

Clausen, Ursel. 2005. *Islam und nationale Religionspolitik: Das Fallbeispiel Mauritanien*.Hamburg. Dostupné na: https://www.liportal.de/fileadmin/user_upload/oeffentlich/Mauretanien/Islam_und_Religionspolitik_Mauretanien.pdf (20.8.2016).

Červená, Vlasta, Filipec, Josef, et al. 1978. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha: Academia

ČTK. 2013. „Podle Evropského parlamentu v EU otročí 880 tisíc lidí“. *Reflex*. 16.10.2013 Dostupné na: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/52228/podle-evropskeho-parlamentu-v-eu-otroci-880-tisic-lidi.html> (20.8.2016).

De Foucault, Bertrand Fessard. 2012.„Tawassoul-communicé final 2ème congrès. Tawassoul. Deuxième congrès: Communiqué final.“ *Mauritanie. Ould Kaïge*. 23.12.2012. Dostupné na: <http://mauritanie-ouldkaige.blogspot.fr/2012/12/tawassoul-communicue-final-2eme-congres.html> (21.3.2016).

Education policy and data center.2014. *Mauritania. National Education Profile*.Dostupné na: http://www.epdc.org/sites/default/files/documents/EPDC%20NEP_Mauritania.pdf (29.9.2016)

Evropský soud pro lidská práva.2010. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. Dostupné na:

http://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf (20.8.2016)

Fiala, Vlastimil.2012. „Politická krize v Mali: konec demokratizačního procesu?“ *Ústav mezinárodních vztahů.Praha*. 29.07.2012. Dostupné na: <http://www.iir.cz/article/politicka-krize-v-mali-konec-demokratizacniho-procesu>

Free the Slaves. 2016b. *Information Kit 2016*. Dostupné na: <https://www.freetheslaves.net/wp-content/uploads/2016/04/InfoKit2016print-Updated.pdf> (17.8.2016)

Friederichs, Hauke. 2013. “Salimas langer Weg in die Freiheit“. *Zeit Online*.4.7.2013. 4.7.2013.Dostupné na: <http://www.zeit.de/politik/2013-07/sklaverei-mauretanien/seite-2> (13.8.2016)

Geo Epoche Afrika: Das Magazin für Geschichte. 2014. „*Küste der Verdammten*“. 31.3.2014. 59- 71. Hamburg: GEO

Gombár, Eduard. 2007. *Kmeny a klany v arabském Maghribu*. Praha: Karolinum.

Human Right Watch. 2011.*Mali. A Poisonous Mix. Child Labor, Mercury, and Artisanal Gold Mining in Mali*. Dostupné na: https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/mali1211_forinsertWebUpload_0.pdf (25.10.2016).

Huntington, P. Samuel. 1997. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. New York: Touchstone.

International Labour Organization. 2013c. *20 Jahre im Kampf gegen Kinderarbeit*. Ausgabe 2. Berlin. Dostupné na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-berlin/documents/publication/wcms_231707.pdf (20.8.2016).

Internationale Arbeitsorganization. 2003d. *Verfassung der Internationalen Arbeitsorganizationen und Geschäftsordnung der Internationale Arbeitskonferenz*. Genf: Internationales Arbeitsamt.

Dostupné na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-berlin/documents/genericdocument/wcms_193725.pdf
(20.8.2016).

Klíma, Jan. 2012. *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: NLN.

Kohlbach, Edith. 2007. *Mauritanien. Ein Reiseführer rund um die Asphaltstraßen des Landes*. Wiesbaden: Edith-Kohlbach-Reisebücher.
Dostupné na: https://books.google.cz/books?id=RybfFc9yUcC&pg=PA6&lpg=PA6&dq=traditionelle+leben+in+mauretaniien&source=bl&ots=09KDpRWTZ0&sig=GtxOL7Fe_ScvE5Y8EmgbSRYIewQ&hl=de&sa=X&ved=0ahUKEwjmnK7218vPAhXC0xQKHUuNBVI4ChDoAQg0MAU#v=onepage&q=traditionelle%20leben%20in%20mauretaniien&f=true

Kokešová, Lucie. 2014. *Otroctví a jeho právní, morální a faktické aspekty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. VII. ročník SVOČ. Dostupné na: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/7/1/371.pdf>
(14.8.2016).

Krejčí, Oskar. 2013. *Lidská práva*. Praha: Professional Publishing. Dostupné na: http://www.blisty.cz/files/knihy/krejci/krejci-oskar__lidska-prava.pdf (11.8.2016).

Křížová, Markéta. 2013. *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*. Praha: NLN.

Linhart, Jiří. 2008. *Základní lidská práva a svobody a jejich procesní ochrana*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Diplomová práce. Dostupné na: https://is.muni.cz/th/108002/pravf_m/Diplomova_prace.pdf (10.8.2016).

Masarykova univerzita. 1992. *Moderní dějiny státu a práva v dokumentech*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné na: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/js09/dejiny/web/prameny/08/Pakt__u_mluva__o_Spolecnosti_narodu_10._ledna_1920.pdf (14.8.2016).

Mathari, Annegret. 2013. „Die Sklaverei ist nicht verschwunden.“ *Neue Zürcher Zeitung*. 27.9.2013. Dostupné na: [http://www.nzz.ch/die-sklaverei-ist-nicht-verschwunden-1.18157241\(25.8.2016\)](http://www.nzz.ch/die-sklaverei-ist-nicht-verschwunden-1.18157241(25.8.2016)).

Mercer, John. 1982. *Die Haratin. Mauritaniens Sklaven*. Göttingen: Gesellschaft für bedrohte Völker.

Nekola, Martin. 2016. „Kalašnikov místo míče: Svět dětských vojáků v Africe.“ *100+1. Zahraniční zajímavost*. 28.1.2016. Dostupné na: [http://www.stoplusjednicka.cz/detsti-vojaci-kalashnikov-misto-mice\(20.8.2016\)](http://www.stoplusjednicka.cz/detsti-vojaci-kalashnikov-misto-mice(20.8.2016)).

Njiké, Noutchié Jackson. 2003. *Civilisation progressive de la Francophonie avec 500 activités*. Benon: CLE International

OSN. 2015a. *Všeobecná deklarace lidských práv*. Praha: OSN. Dostupné na: [http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf\(15.8.2016\)](http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf(15.8.2016)).

OSN. 2015b. *Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu*. OSN. Dostupné na: [http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-apartheid.pdf\(11.8.2016\)](http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-apartheid.pdf(11.8.2016)).

Pankop, Niko. 2009. *Die Rezeption von Eric Williams „Capitalism and Slavery“ und die Debatte über die Profite im Sklavenhandel*. Norderstedt Germany: Grin.

Phillips, Michael. 2014. „Mauritania: the thorn in the side of President Aziz digs deeper.“ *Middle East Eye*. 13.2.2015. Dostupné na: [http://www.middleeasteye.net/in-depth/features/mauritania-thorn-side-president-aziz-digs-deeper-1896188481\(29.10.2016\)](http://www.middleeasteye.net/in-depth/features/mauritania-thorn-side-president-aziz-digs-deeper-1896188481(29.10.2016)).

Pipes, Daniel. 1999. „Interview with Moctar Teyeb: Slavery is a State of Mind.“ *Middle East Forum*. Dostupné na: [http://www.danielpipes.org/6334/moctar-teyeb-slavery-is-a-state-of-mind\(29.9.2016\)](http://www.danielpipes.org/6334/moctar-teyeb-slavery-is-a-state-of-mind(29.9.2016)).

Rampoldi, Milena. 2014. *Islam gegen Sklaverei. Die Geschichte der Sklaverei und des Kampfes gegen die Sklaverei in Mauritien* von Prof. Saidou Kane. Berlin: Epubli.

Rampoldi, Milena. 2015. „Mauritanien: Kampf gegen Sklaverei.“ *Pressenza International Press Agency*. 9.2.2015 Dostupné na: <http://www.pressenza.com/de/2015/02/mauretanie-kampf-gegen-sklaverei/> (20.8.2016).

Rheinheimer, Elisa. 2015. Bürgermeisterin in Mauritien. *Deutsche Welle*. 3.6.2015. Dostupné na: <http://www.dw.com/de/b%C3%BCrgermeisterin-in-mauretanie/a-18495322> (26.8.2016).

Rief, Lucie. 2014. *Die deutsche Entwicklungshilfe und ihr Einfluss auf die deutsche Wirtschaft*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta. Bakalářská práce.

Říchová, Blanka. 2014. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.

Sene, Sidi. 2011. *The Ignored Cries of Pain and Injustice from Mauritania*. USA: Trafford

Sutter, John D.b.r. „Slavery's last stronghold.“ *The CNN Freedom Project*. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/interactive/2012/03/world/mauritania.slaverys.last stronghold/> (28.9.2016)

Šuta, Miroslav. 2003. „V Bhópalu už 19 let pokračuje největší průmyslová katastrofa v dějinách“. *Britské listy*. 3.12.2003. Dostupné na: <http://blisty.cz/art/16135.html> (13.8.2016).

Universum. 2002. *Universum Všeobecná encyklopedie*. Praha: Euromedia Group

Veselý, Z. 2001. *Světová politika 20.století v dokumentech(1945-1990)*. Praha: Vysoká škola ekonomická. Dostupné na: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf> (13.8.2016).

Vítková, Kateřina. 2013. „Ve světě otročí 30 milionů lidí, nejvíce v Indii.“ *Aktuálně.cz*.17.10.2013. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ve-svete-otroci-30-milionu-lidi-nejvice-v-indii/r~9c89c83a372911e3888f002590604f2e/?redirected=1479068327> (20.8.2016).

Vlasák, Ondřej. 2014.*Rozpad Mali? -možné příčiny a důsledky*, Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. Bakalářská práce. Dostupné na:<https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/12777/Opravdu%20posledni%20verze!!!!.pdf?sequence=1> (20.3.2016).

Walk Free Foundation. 2013.*The Global Slavery Index 2013*. WFF. Dostupné na:http://www.ungift.org/doc/knowledgehub/resource-centre/2013/GlobalSlaveryIndex_2013_Download_WEB1.pdf(20.8.2016).

Walk Free Foundation.2016. *The Global Slavery Index 2016*. WFF.Dostupné na: <http://assets.globalslaveryindex.org/downloads/Global+Slavery+Index+2016.pdf> (20.8.2016).

Werner, Jan. 2014. „Kritik islámu byl v Mauritanii odsouzen k trestu smrti. Umírnění muslimové rozsudek oslavují v ulicích.“ *Občanské sdružení ateistů*, 25.12.2014. Dostupné na: <http://www.osacr.cz/2014/12/25/kritik-islamu-byl-v-mauritanii-odsouzen-k-trestu-smrti-umirneni-muslimove-rozsudek-oslavuji-v-ulicich/> (25.8.2016).

Zamarovský, Vojtěch. 1967. *Dějiny psané Římem*. Praha:Máj.